

**Tussenstand breedtesportimpuls
voor gemeenten en bonden in 2002**

1-meting evaluatieonderzoek breedtesportimpuls

Den Haag, december 2002

Deze rapportage is in opdracht van de Directie Sport van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport opgesteld door Marktplan Adviesgroep B.V.

INHOUDSOPGAVE 1-METING EVALUATIE

1. INLEIDING	1
1.1 Doelstellingen breedtesportimpuls	
1.2 Doel van het evaluatieonderzoek	
1.3 Methode van onderzoek	
1.4 Leeswijzer	
2. GEBRUIK VAN DE REGELING EN BESTEDING VAN DE SUBSIDIE	7
2.1 Uitvoering van de regeling	
2.2 Gebruik van de regeling door gemeenten en bonden	
2.3 De meest voorkomende projecten bij gemeenten en bonden	
2.4 Overzicht subsidie aan gemeenten en bonden	
2.5 Uitgaven gemeenten 2001 versus begroting 2001	
3. TUSSENSTAND BREEDTESPORTIMPULS BIJ GEMEENTEN	17
3.1 Inleiding	
3.2 De breedtesportimpuls en ontwikkeling lokaal sportbeleid	
3.3 Sport- en recreatievoorzieningen in de woonomgeving	
3.4 Nieuwe lokale organisatievormen	
3.4.1 Sportbuurtwerk	
3.4.2 Sportstimulering doelgroepen en alternatieve organisatievormen	
3.4.3 Andere alternatieve organisatievormen	
3.5 Lokale ondersteuning en kaderbeleid	
3.5.1 Sportservicepunten	
3.5.2 Verenigingsondersteuning	
3.5.3 De bewegingsconsulent als bruggenbouwer	
3.6 Conclusie versterking gemeentelijke sportinfrastructuur	
3.7 Sport als middel en dwarsverbanden	
3.7.1 Samenwerking sport en onderwijs	
3.7.2 Sport en welzijn	
3.7.3 Sport en ruimtelijke ordening en/of milieu	
3.7.4 Sport en criminaliteitspreventie	
3.7.5 Sport en werkgelegenheid	
3.7.6 Sport en gezondheid	
3.8 Conclusie sport als middel en dwarsverbanden	
4. TUSSENSTAND BREEDTESPORTIMPULS BIJ BONDEN	35
4.1 Inleiding	
4.2 Voortgang uitvoering	
4.3 Versterking van de lokale sportinfrastructuur door bonden	
4.3.1 Verenigingsondersteuning	
4.3.2 Aanjaagfunctie	
4.4 Sport als middel en dwarsverbanden tussen beleidsvelden bij bonden	
4.5 Samenwerking met gemeenten en andere lokale partijen	
4.6 Slotopmerkingen bonden	
4.7 Conclusies bonden	
5. EXTERNE ONTWIKKELINGEN EN DE BREEDTESPORTIMPULS	43

6.	SAMENVATTING EN CONCLUSIES BREEDTESPORTIMPULS 1999-2002	45
6.1	Inleiding	
6.2	Vertrekpunt	
6.3	Uitvoering regeling: middelen en proces	
6.4	De resultaten voor gemeenten samengevat	
6.5	Effecten van de gemeentelijke projecten	
6.6	Resultaten en effecten projecten bonden	
6.7	Eindconclusie	
6.8	Aanbevelingen	

Bijlagen

Bijlage 1: Lijst geraadpleegde organisaties

Bijlage 2: Begrippenlijst

Bijlage 3: Gemeenten en het gebruik van de breedtesportimpuls na vier tranches

1. INLEIDING

1.1 Doelstellingen breedtesportimpuls

De breedtesportimpuls is het rijksbeleid voor versterking van de breedtesport. In 1999 zijn de voorstellen hiervoor gepresenteerd via de beleidsbrief breedtesportimpuls. De doelstelling van de breedtesportimpuls is dat gemeenten en lokale organisaties (verdere) initiatieven ontplooiën die bijdragen aan een duurzame verbetering van het lokale sportaanbod, indien mogelijk in samenwerking met andere sectoren. Tevens bevordert de breedtesportimpuls dat sportactiviteiten optimaal benut worden in het kader van andersoortige maatschappelijke projecten.

Om de uitvoering van het beleid te ondersteunen is (eenmalig) een rijkssubsidie beschikbaar voor gemeenten, landelijke sportorganisaties (bonden) en sinds 2001 ook voor provincies. De aanvraagprocedure voor de subsidie is voor gemeenten en provincies vastgelegd in de stimuleringsregeling breedtesport. Landelijke sportorganisaties kunnen via de jaarlijkse zogenaamde integrale subsidieaanvraag, eenmalig aanspraak maken op gelden vanuit de breedtesportimpuls. Om voor subsidie in aanmerking te komen, moeten gemeenten, provincies en bonden een projectvoorstel indienen bij het ministerie van VWS. Een projectplan kan uit verschillende deelprojecten bestaan.

Gemeenten en bonden kunnen tot en met 2007 een aanvraag indienen voor subsidie. Voor provincies is 2004 het laatste jaar voor een aanvraag. De uitvoering bij gemeenten en bonden is maximaal zes jaar en dat betekent dat de laatste breedtesportprojecten uiterlijk in 2013 worden afgerond.

1.2 Doel van het evaluatieonderzoek

Het ministerie van VWS heeft Marktplan Adviesgroep B.V. verzocht de breedtesportimpuls te evalueren. Het evaluatieonderzoek heeft een tweeledig doel.

De evaluatie is enerzijds bedoeld om de resultaten en effecten van de breedtesportimpuls vast te stellen. Anderzijds zal de evaluatie duidelijk moeten maken of, en zo ja hoe de regeling gedurende de looptijd zou moeten worden aangepast, dan wel via andere wegen de doelstelling van het beleid kan worden ondersteund.

Om dit mogelijk te maken worden verschillende metingen uitgevoerd gedurende de looptijd van de regeling. Bij aanvang van de breedtesportimpuls is een zogenaamde 0-meting uitgevoerd, waarin is vastgesteld wat de activiteiten waren van gemeenten en bonden voor de invoering van de regeling. In deze tussentijdse evaluatie (1-meting) wordt bekeken wat het resultaat is van het beleid tot dusverre, dus de periode 1999-2002. Omdat begin 2002 nog geen enkele provincie een aanvraag had ingediend, beperkt deze 1-meting zich tot de verichtingen van de gemeenten en de bonden. De vorderingen van de provincies worden opgenomen in de volgende evaluatie die naar verwachting in 2004 plaatsvindt.

Benoeming tranches

In de tekst wordt regelmatig de benaming eerste, tweede of derde tranche gebruikt. Daarmee wordt indirect verwezen naar het jaar waarin men een aanvraag heeft gedaan. Voor gemeenten was 1999 het eerste jaar om een aanvraag in te dienen en dat wordt ook wel aangeduid als de eerste tranche. Bonden konden in 2000 voor het eerst een subsidieaanvraag indienen en de bonden die dat in 2000 hebben gedaan, worden ook wel aangeduid als de eerste tranche bonden.

In deze tussentijdse evaluatie staan de resultaten centraal van gemeenten die een aanvraag hebben gedaan in 1999, 2000 en 2001, omdat hun projecten op zijn vroegst een jaar later

in uitvoering zijn genomen. Bij bonden zijn de resultaten gevolgd van de aanvragen uit 2000, die in 2001 in uitvoering zijn genomen.

Naast de evaluatie wordt de breedtesportimpuls ook gevolgd door een monitor. De evaluatie kijkt in hoeverre de doelstellingen van de regeling worden gerealiseerd en is daarmee "beoordelend en analyserend" van aard en beschrijft op geaggregeerd niveau. De monitor is beschrijvend van aard en is bedoeld om zo actueel mogelijk zicht te geven op de lopende projecten en om organisaties handreikingen te bieden bij de uitvoering van projecten. De monitor laat daarvoor ook voorbeelden zien van interessante projecten. NISB voert de monitor van de breedtesportimpuls uit.

In januari 2002 is de eerste editie van de breedtesportmonitor verschenen. Naar verwachting zal begin 2003 een nieuwe editie van de breedtesportmonitor verschijnen. Naast deze publicatie is beknopte informatie over de projecten ook beschikbaar op de NISB-website (www.nisb.nl).

1.3 Methode van onderzoek

Van doelstelling naar onderzoeksvragen en meetpunten

Binnen de rijksoverheid wordt steeds meer belang gehecht aan verantwoording van beleid in termen van prestaties. Het project Van Beleidsbegroting tot Beleidsverantwoording (VBTB) heeft tot doel op rijksniveau te komen tot een resultaatgericht sturingsmodel. De doelstellingen van beleid worden zo veel mogelijk concreet vertaald in 'te bereiken effecten'. Daarbij wordt uitgegaan van streefwaarden, gekoppeld aan doelgroepen en termijnen. De invoering van VBTB heeft ook gevolgen voor evaluatieonderzoek. De te bereiken effecten zijn vanzelfsprekend het uitgangspunt voor evaluatieonderzoek. Veel reeds ingezet beleid is (nog) niet omschreven in meetbare effecten en dat geldt ook voor de breedtesportimpuls. Overigens laat niet ieder beleidsdoel zich even goed uitdrukken in een getal (vergelijk het terugdringen van de werkloosheid of de wachtlijsten in de zorg met de doelstelling van de breedtesportimpuls).

Om de resultaten van de breedtesportimpuls te volgen is het nodig om onderzoeksvragen en meetpunten (effectindicatoren) te onderscheiden. Voor gemeenten geeft de beleidsbrief breedtesportimpuls daarvoor de aanknopingspunten. De beleidsbrief breedtesportimpuls onderscheidt drie sporen om de doelstellingen van het beleid te effectueren. Het eerste spoor is gericht op het versterken van de lokale sportinfrastructuur. Het tweede spoor is sport inzetten als middel om een bijdrage te leveren aan het oplossen van maatschappelijke problemen en ter versterking van de algemene lokale sociale infrastructuur, en het derde spoor is het aanbrengen van dwarsverbanden tussen sport en andere sectoren waarbij het structurele karakter tot uitdrukking komt.

In de praktijk liggen het tweede en derde spoor inhoudelijk dicht bij elkaar. Per spoor worden in de beleidsbrief breedtesportimpuls de nodige suggesties gedaan om op lokaal niveau een impuls te geven aan innovatief sportbeleid. De invulling van de drie sporen is schematisch weergegeven in tabel 1.1.

Tabel 1.1 Hoofdstructuur breedtesportimpuls gemeenten

<p style="text-align: center;">hoofddoelstelling:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Formeel: bevorderen dat gemeenten en lokale organisaties (verdere) initiatieven ontplooiën die bijdragen aan een duurzame verbetering van het lokale sportaanbod, indien mogelijk in samenwerking met andere sectoren. Tevens wordt bevorderd dat sportactiviteiten optimaal worden benut in het kader van andersoortige maatschappelijke projecten. • In concreto: breedtesport en de maatschappelijke betekenis daarvan hoger op de politieke agenda krijgen. <p style="text-align: center;">uitwerking naar 3 sporen:</p>		
spoor 1 versterken lokale sport- infrastructuur	spoor 2 sport integraal benutten voor maatschappelijke problemen en versterken sociale infra- structuur	spoor 3 afstemming en aanbrengen van dwarsverbanden
1a voorzieningen dicht bij huis: met name in gebieden waar aanbod ontbreekt	2a voorbeelden van meer- waarde -onderwijs: l.o., verlengde schooldag, naschoolse op- vang, binden potentieel voor- tijdige schoolverlaters. -werkgelegenheid: gesubsidi- eerde arbeidsplaatsen, pro- fessionalisering.	3a. koppeling van kader bijvoorbeeld bewegingscon- sulent voor onderwijs, gezondheidszorg en sport, of gekwalificeerde verenigings- trainer als onderwijsassistent
1b nieuwe organisatievor- men: de traditionele sportveren- gingsstructuur is niet meer de enige formule	-veiligheid en leefbaarheid: voorkomen vandalisme, ver- groten betrokkenheid en tolerantie. -welzijn: verbreken en voor- komen isolement van bepaal- de groepen. -gezondheid: preventief en voor revalidatie.	3b. koppeling bij (harde) infrastructuur multifunctioneel gebruik ac- commodaties, rekening hou- den met ruimtelijke ordening, verkeer en milieu bij planning en beheervraagstukken
1c kaderbeleid: gericht op het behouden, werven en beter functione- ren van vrijwilligers en een beperkte vorm van professi- onalisering		
1d lokale ondersteuning: aanvullend op bestaande ondersteuningsorganisaties en helder voor potentiële afnemers	2b aandachtspunten: -(kwetsbare) groepen: jeugd, ouderen, chronisch zieken, mensen met lage sociaal economische status; -inzet van gekwalificeerd sportkader bij inzet in andere sectoren	

Landelijke sportorganisaties kunnen via de jaarlijkse integrale subsidieaanvraag een bijdrage ontvangen vanuit de breedtesportimpuls. In de jaarlijkse subsidiecirculaire voor landelijke sportorganisaties staan de volgende voorwaarden vermeld die mede ontleend zijn aan de beleidsbrief.

Tabel 1.2 Voorwaarden breedtesportimpuls landelijke sportorganisaties

<ul style="list-style-type: none"> • Projecten zijn gericht op versterking van de lokale sportinfrastructuur, met name wat betreft sportverenigingen. • Inzet van sport als middel om maatschappelijke problemen op te lossen. • Er dienen verbanden te worden gelegd tussen sportaanbieders en andere aan de sport gerelateerde sectoren, zoals onderwijs, wijk- en buurtwerk en gezondheidszorg. • Er moet sprake zijn van duurzaamheid en continuïteit na afloop van de projectperiode. • Er is zo mogelijk sprake van ondersteuning door landelijk sportorganisaties aan verenigingen in gemeenten met een breedtesportproject. • Het project kan gericht zijn op voorlichting en informatieverstrekking aan verenigingen in
--

meenten die nog geen aanvraag hebben ingediend.

- Er wordt gestreefd naar samenwerking op lokaal niveau, tussen gemeenten en verenigingen, tussen verenigingen onderling en tussen verenigingen en andere lokale organisaties.
 - Er is sprake van activiteiten van een landelijke sportorganisatie waarbij wordt samengewerkt met gemeenten.
-

Op basis van de beleidsbrief en de subsidiecirculaire, zijn de onderzoeksvragen af te leiden en zijn meetpunten samengesteld. Tabel 1.3 geeft een overzicht. In de linkerhelft staan de onderzoeksvragen en in de rechterhelft de meetpunten.

Om inzicht te geven in de prestaties van het gevoerde beleid hanteert de rijksoverheid bepaalde begrippen die in deze evaluatie terugkeren. Het gaat om de begrippen input, throughput, output en outcome.

Input: welke middelen zijn ingebracht: zoals geld en personele begeleiding?

Throughput of proces: wat is gedaan met de middelen, zoals voorlichting, beoordeling?

Output: output is het 'materiële' resultaat van de breedtesportimpuls, de prestaties die geleverd zijn, zoals het aantal subsidieprojecten.

Outcome: met outcome wordt het (onmiddellijke) effect bedoeld. De effecten van de prestaties op de samenleving, zoals een betere lokale ondersteuning, meer samenwerking met andere beleidsterreinen.

Evaluatie niet beperkt tot meetpunten

De evaluatie is bewust niet beperkt tot het presenteren van scores op meetpunten die vooral betrekking hebben op de output (de aard en het aantal projecten). Om daadwerkelijk een uitspraak te kunnen doen over de effecten van het beleid, is inzicht nodig in de praktische bijdrage van de projecten om vandaar uit conclusies te trekken over het effect van de regeling. Dat laat zich illustreren aan de hand van bijvoorbeeld de ondersteuningsinfrastructuur. Een meetpunt daarvoor is de ontwikkeling van het aantal sportservicepunten in Nederland. Een toename van sportservicepunten zou veronderstellen dat het goed gaat met de ondersteuningsinfrastructuur. Maar eigenlijk wil men weten of de sportservicepunten leiden tot een versterking en dus is het minstens zo belangrijk om een beeld te krijgen van de activiteiten van de sportservicepunten en hun toegevoegde waarde voor o.a. de verenigingen. Uit het oogpunt van validiteit (meten wat je wilt meten) wordt naast de meetpunten, daarom veel waarde gehecht aan praktische informatie uit de projecten die via kwalitatieve interviews is verzameld.

Voor het onderzoek zijn 60 gemeenten ondervraagd, waarvan de helft met een breedtesportproject (aanvraag 1999-2001) en de helft (nog) zonder een breedtesportproject. De laatste groep is benaderd als controlegroep om te zien of zonder impuls dezelfde vorderingen zichtbaar zijn.

De selectie van gemeenten in beide groepen (wel subsidie respectievelijk geen subsidie) heeft aselekt plaatsgevonden, waarbij gelet is op een representatieve vertegenwoordiging naar gemeentegrootte. Daarnaast zijn 16 interviews uitgevoerd met gemeenten en overige instanties om specifieke informatie te krijgen, bijvoorbeeld over sportbuurtwerk.

Bij bonden zijn in totaal 22 interviews afgenomen, waarvan acht bonden die in 2000 subsidie hebben aangevraagd en ontvangen en veertien bonden zonder subsidie in dat jaar. In beide groepen is de keuze aselekt gemaakt met dien verstande dat gelet is op een evenredige afspiegeling naar aantal aangesloten leden. De interviews zijn afgenomen aan de hand van een itemlijst, waarin de onderwerpen zijn opgenomen die in tabel 1.3 zijn gepresenteerd. Bijlage 1 geeft een overzicht van de geraadpleegde gemeenten en bonden.

Voor de beantwoording van de onderzoeksvragen is naast interviews gebruik gemaakt van de volgende aanvullende gegevensbronnen.

- De voortgangsverslagen van de subsidieontvangers. VWS ontvangt jaarlijks van alle subsidieontvangers een overzicht van de inhoudelijke en financiële projectvoortgang.
- Aanvullende bestaande bronnen van derden (o.a. CBS, VWS, SZW, LC, NISB).
- Tussentijdse evaluaties van subsidieontvangers die gemeenten of bonden zelf hebben uitgevoerd of hebben laten uitvoeren.
- De subsidiedossiers van alle subsidieontvangers. Het dossier bevat onder meer het projectplan met de doelstelling, werkwijze en fasering van het project.

Tabel 1.3 Onderzoeksvragen en meetpunten voor gemeenten en bonden

Onderzoeksvragen	Meetpunten
Algemeen gemeenten	
1. Voeren gemeenten een actief breedtesportbeleid? 2. Hebben gemeenten meer sportbeleid ontwikkeld? 3. Wordt door gemeenten meer geld besteed aan breedtesport?	1.1 Aantal gemeenten dat meedoet aan de breedtesportimpuls 2.1 Aantal gemeenten met breedtesportbeleidsnota of sportparagraaf 3.1 Uitgaven hoofdfunctie sport door gemeenten
Specifiek gemeenten	
4. Is door de breedtesportimpuls meer ruimte voor sport in de buurt gerealiseerd?	4.1 Aantal projecten gericht op realiseren van voorzieningen
5. Heeft de breedtesportimpuls geleid tot het ontwikkelen van nieuwe organisatievormen naast de reguliere sportvereniging?	5.1 Aantal sportbuurtwerkprojecten 5.2 Aantal sportbuurtwerkers 5.3 Aantal projecten voor doelgroepen (aantal GALM, Club Extra en allochtonen) 5.4 Aantal nieuwe organisatievormen
6. Heeft de breedtesportimpuls geleid tot versterking van het kaderbeleid en de ondersteuningsinfrastructuur?	6.1 Aantal sportservicepunten 6.2 Aantal verenigingsondersteuningsprojecten 6.3 Aantal bewegingsconsulenten
7. Heeft de breedtesportimpuls geleid tot samenwerking met andere beleidsterreinen en waaruit bestaat de bijdrage van sport?	Aantal samenwerkingsprojecten: 7.1 met welzijn 7.2 met onderwijs 7.3 met ruimtelijke ordening/milieu 7.4 met criminaliteitspreventie 7.5 met werkgelegenheid en aantal (gesubsidieerde) arbeidsplaatsen 7.6 met gezondheid
8. In hoeverre is binnen de gemeentelijke initiatieven sprake van een duurzame ontwikkeling?	8.1 Aantal gemeenten dat project continueert of verankert in regulier beleid
9. In hoeverre zijn de breedtesportinitiatieven aanvullend op bestaand gemeentelijk beleid?	9.1 Aantal projecten dat lokaal, provinciaal of landelijk vernieuwend is
Bonden	
10. Voeren bonden een actief breedtesportbeleid?	10.1 Aantal bonden dat meedoet aan de breedtesportimpuls?
11. In hoeverre wordt met de breedtesportimpuls de lokale sportinfrastructuur voor verenigingen versterkt?	11.1 Aantal en aard van de ondersteuningsprojecten
12. Heeft de breedtesportimpuls geleid tot samenwerking tussen sportaanbieders en andere sectoren, zoals onderwijs, wijk- en buurtwerk en gezondheidszorg	Aantal samenwerkingsprojecten: 12.1 met welzijn 12.2 met onderwijs 12.3 met ruimtelijke ordening/milieu 12.4 met criminaliteitspreventie 12.5 met werkgelegenheid 12.6 met gezondheid

13. In hoeverre is de uitvoering van de breedtesportimpuls verbeterd door ondersteuning van verenigingen in gemeenten met een breedtesportproject?	13.1 Aantal gemeenten en verenigingen met ondersteuning vanuit bonden
14. In hoeverre zijn verenigingen geïnfomeerd in gemeenten zonder aanvraag en wat heeft dat opgeleverd?	Kwalitatieve beschrijving
15. In hoeverre is via de impuls door bonden de samenwerking op lokaal niveau versterkt, tussen gemeenten en verenigingen, tussen verenigingen onderling en tussen verenigingen en andere lokale organisaties?	Kwalitatieve beschrijving

1.4 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 geeft een samenvattend beeld van de uitgekeerde subsidiegelden (de input), de uitvoering van de regeling (throughput of proces) en het gebruik van de regeling (output).

Hoofdstuk 3 richt zich op de situatie bij de gemeenten en hoofdstuk 4 op de situatie bij bonden. De indeling van hoofdstuk 3 en hoofdstuk 4 is afgeleid van de thema's die in de beleidsbrief breedtesportimpuls worden behandeld. Hoofdstuk 3 en 4 geven weer hoeveel projecten zijn gesubsidieerd, de aard daarvan (output) en de effecten (outcome) van de projecten tot dusverre (in vergelijking ook met gemeenten en bonden zonder subsidie). In hoofdstuk 3 en 4 worden de vorderingen ook vergeleken met de situatie voor de introductie van de breedtesportimpuls (aan de hand van de eerder uitgevoerde O-meting).

In hoofdstuk 5 wordt gekeken naar de omgeving, dus ontwikkelingen buiten de breedtesportimpuls die mogelijk invloed hebben op de uitvoering van de regeling.

Hoofdstuk 6 besluit met een samenvatting van de onderzoeksresultaten en de belangrijkste conclusies en aanbevelingen.

2. GEBRUIK VAN DE REGELING EN BESTEDING VAN DE SUBSIDIE

2.1 Uitvoering van de regeling

De breedtesportimpuls wordt uitgevoerd door het ministerie van VWS in samenwerking met een aantal organisaties. De belangrijkste activiteiten zijn:

- het geven van voorlichting aan gemeenten en bonden die nog een aanvraag kunnen indienen;
- kennisuitwisseling en voorlichting over projecten die in uitvoering zijn;
- ondersteuning bij het indienen van subsidieaanvragen;
- beoordeling van subsidieaanvragen en toekennen van subsidies;
- bewaken van de voortgang en informatieverzameling.

Voorlichting en kennisuitwisseling

Vanaf de invoering van de regeling (1 oktober 1999) zijn door o.a. VWS, LC, NISB en NOC*NSF voorlichtingsbijeenkomsten georganiseerd voor gemeenten en bonden. Een belangrijke bijeenkomst is de jaarlijkse breedtesportontmoetingsdag voor gemeenten, bonden en provincies, die NISB in samenwerking met VWS, LC, IOS en NOC*NSF sinds 2001 organiseert.

De bijeenkomst in 2002 trok circa 300 bezoekers. Regelmatig organiseert LC in samenwerking met NISB en VWS regionale voorlichtingsbijeenkomsten. Naast deze wat breder georiënteerde bijeenkomsten worden ook praktijkdagen belegd gericht op een bepaald thema of onderwerp.

De afgelopen jaren organiseerde NISB o.a. ontmoetingsdagen voor bewegingsconsulenten, sportbuurtwerkers en voor medewerkers van sportservicepunten.

De landelijke beleidspartners verspreiden informatie over de breedtesportimpuls via hun reguliere periodieken en websites. VWS heeft daarnaast een nieuwsbrief ontwikkeld 'Impuls' die geheel gewijd is aan de breedtesportimpuls. De nieuwsbrief Impuls wordt drie keer per jaar door VWS uitgegeven. In 2002 heeft VWS een lezersonderzoek laten uitvoeren door het bureau Research and Marketing. Uit dit onderzoek blijkt dat lezers de nieuwsbrief "Impuls" goed beoordelen (rapportcijfer 7,2). Informatie over de breedtesportimpuls is beschikbaar op alle websites van de landelijke beleidspartners. Specifieke informatie over gemeenten en bonden die meedoen aan de breedtesportimpuls is te vinden op de websites van NISB (<http://www.kic.nisb.nl>) en NOC*NSF (<http://www.sport.nl>, onderdeel wet- en regelgeving, breedtesportimpuls).

VWS heeft regelmatig publicaties samengesteld en verspreid van de gemeenten en bonden die een subsidieaanvraag hebben ingediend. Op verzoek van VWS heeft NISB in 2002 voor de eerste keer een breedtesportmonitor uitgebracht. Deze monitor geeft een actueel beeld van de projecten met veel praktijkvoorbeelden. In 2003 zal NISB een nieuwe monitor uitbrengen.

Ondersteuning bij indienen van subsidieaanvragen

Gemeenten kunnen bij het opstellen van hun aanvragen ondersteuning krijgen van verschillende organisaties. Van de aanvragen die gemeenten hebben ingediend (in de eerste vier tranches) is 41% begeleid door een provinciale sportraad of NISB. Veruit het grootste deel van de resterende aanvragen (59%) is zelfstandig door de gemeenten opgesteld. Incidenteel is ondersteuning geleverd door een andere partij (levensbeschouwelijke bond, adviesbureaus). Grote gemeenten (vooral de gemeenten die in 1999 een aanvraag hebben gedaan) hebben vaker zelfstandig een aanvraag opgesteld. Kleine en middelgrote gemeenten schakelen vaker de hulp in van de provinciale sportraad of NISB. Bonden krijgen ondersteuning van NOC*NSF.

Beoordeling subsidieaanvragen en uitkeren subsidie

Het ministerie van VWS beoordeelt de subsidieaanvragen op basis van inhoudelijke en formele criteria die zijn afgeleid van de regeling. Voor de behandeling van de aanvraag staat dertien weken. Uit de breedtesportmonitor 2001 bleek dat de behandeling in de praktijk langer duurt, doordat de aanvraag niet compleet is of inhoudelijk moet worden bijgesteld. Aanvragen van gemeenten bestaan in de regel uit verschillende deelprojecten. Het komt regelmatig voor dat een gemeente een bepaald project nader moet toelichten of uitwerken of dat voor een bepaald onderdeel (deelproject) geen subsidie wordt verstrekt. Het gaat vooral om aanpassingen van de aanvraag en niet om een volledige afwijzing. In de eerste drie jaar van de regeling is van één gemeente de subsidieaanvraag afgewezen, omdat de aanvraag niet voldeed aan de criteria van de regeling. Incidenteel adviseert VWS de gemeente een aanvraag in te trekken omdat het plan te weinig is uitgewerkt of het project met andere middelen kan worden uitgevoerd. Bij bonden is de procedure vergelijkbaar met die van gemeenten, zij het dat NOC*NSF voor bonden ook een adviserende rol heeft.

Jaarlijkse verslaglegging

De aanvraagprocedure van de breedtesportimpuls voor gemeenten en provincies is geregeld via een tijdelijke stimuleringsmaatregel. In deze regeling is opgenomen dat gemeenten en provincies jaarlijks verslag moeten doen aan VWS over de inhoudelijke en financiële voortgang van de projecten. In 2000 hebben gemeenten via een schriftelijk formulier verantwoording afgelegd over de voortgang. Met ingang van 2001 geschiedt dit via een daarvoor ontwikkelde website.

De verantwoording van bonden is opgenomen in hun jaarlijkse verantwoording (jaarverslag) aan VWS.

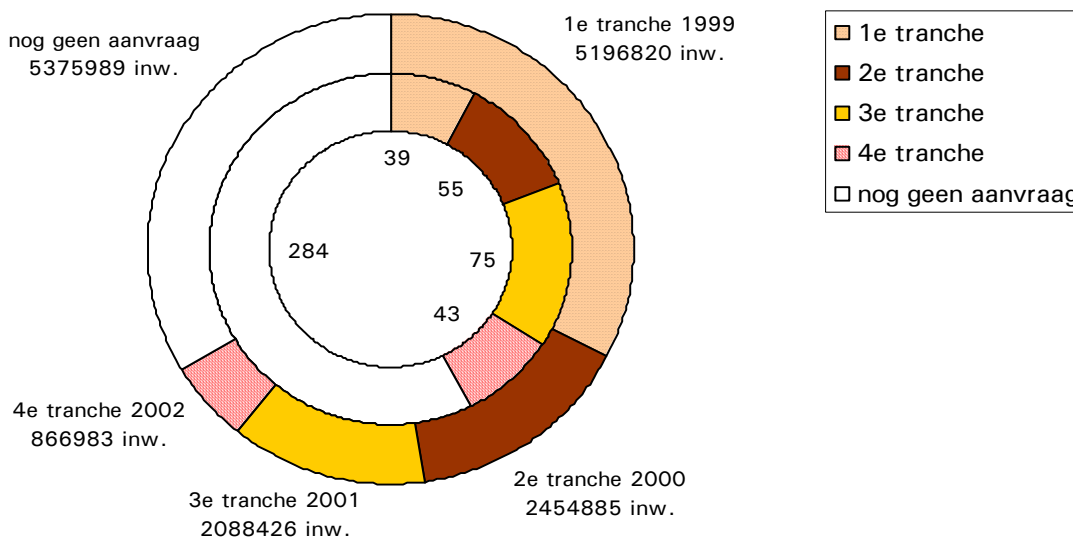
Gesteld mag worden dat veel informatie wordt verstrekt over de regeling en dat landelijk en provinciaal ondersteuning beschikbaar is om gemeenten en bonden te helpen bij het indienen van een aanvraag. Ook tijdens de uitvoering wordt veel geïnvesteerd in kennisuitwisseling. Wat dat betekent voor het gebruik van de regeling wordt beschreven in paragraaf 2.2.

2.2 Gebruik van de regeling door gemeenten en bonden

Gemeenten

Iedere gemeente kan eenmaal gebruik maken van de tijdelijke stimuleringsregeling breedtesportimpuls. In 1999 was de regeling alleen beschikbaar voor de grote gemeenten (gemeenten met meer dan 50.000 inwoners en provinciehoofdsteden) en vanaf 2000 kunnen alle Nederlandse gemeenten gebruik maken van de breedtesportimpuls. Gemeenten met minder dan 10.000 inwoners moeten met tenminste één andere gemeente een gezamenlijke aanvraag indienen. In 1999 (1e tranche voor gemeenten) hebben 39 gemeenten een aanvraag ingediend die in alle gevallen is toegekend. In 2000 zijn de aanvragen gehonoreerd van 55 gemeenten. In 2001 ging het om 75 gemeenten met een positieve beschikking en dit jaar (2002) hebben 43 gemeenten een aanvraag ingediend. Het resultaat na vier tranches (4^e tranche onder voorbehoud) is weergegeven in afbeelding 2.1.

Afbeelding 2.1 Aantal gemeenten (binnenste ring) en hun inwoners (buitenste ring) die meedoen aan de breedtesportimpuls in de eerste vier subsidietermijnen 4^e tranche 2002 voorlopige cijfers).

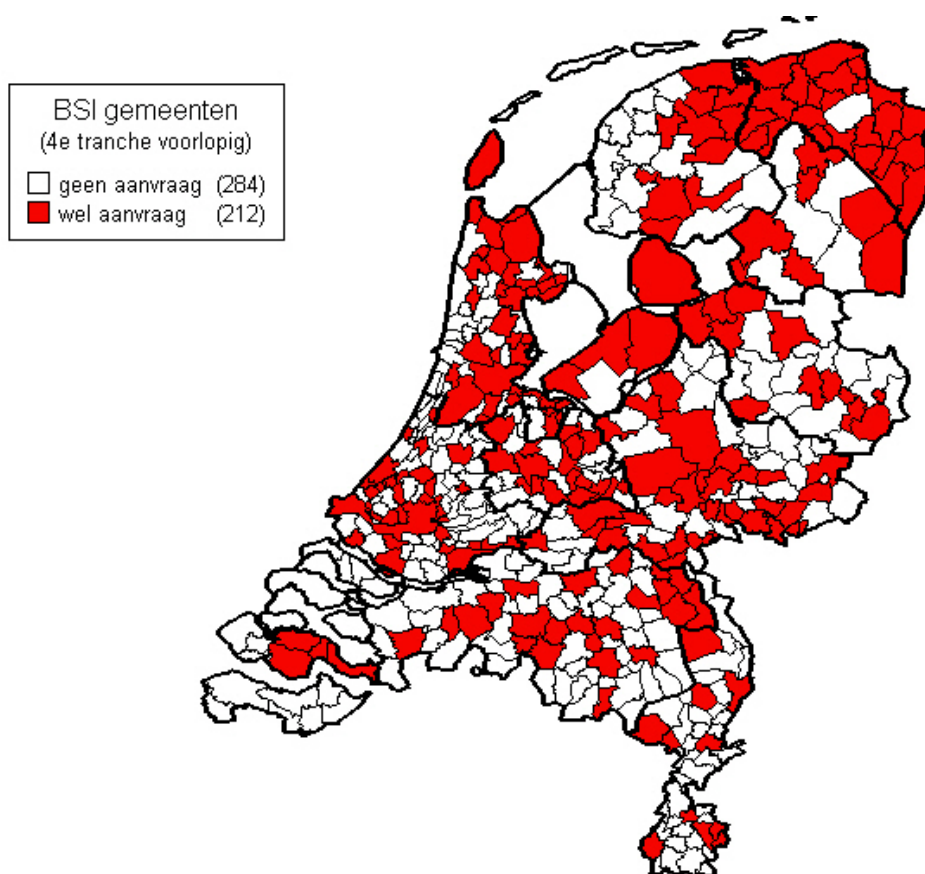

De binnenste ring geeft het aantal gemeenten aan met een breedtesportproject (4^e tranche voorlopig aantal). Na vier tranches gaat het om 212 van de 496 gemeenten (43%). De buitenste ring geeft het aantal inwoners weer per tranche. In de eerste tranche ging het om de grote gemeenten en die 39 gemeenten staan voor 5,2 miljoen inwoners. Na vier tranches kunnen nog 284 gemeenten een aanvraag indienen. In die 284 gemeenten wonen 5,4 miljoen Nederlanders. Van die 284 gemeenten hebben 65 gemeenten minder dan 10.000 inwoners. Deze gemeenten zijn aangewezen op een gezamenlijke aanvraag. Inmiddels hebben 23 gemeenten met minder dan 10.000 inwoners in samenwerking met andere gemeenten een aanvraag ingediend.

In afbeelding 2.2 is per gemeente aangegeven of een breedtesportproject is toegewezen (2002 in behandeling). De gemeenten met een witte achtergrond mogen nog een aanvraag indienen.

In bijlage 3 is dezelfde figuur verbijzonderd naar tranche.

Afbeelding 2.2 Gemeenten die gebruik maken van de breedtesportimpuls

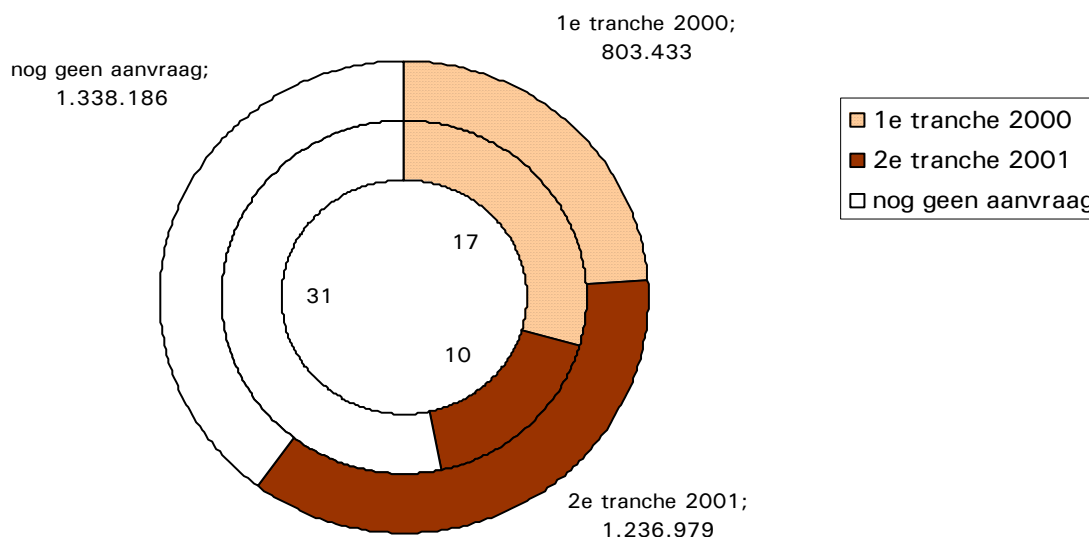
In Groningen hebben bijna alle gemeenten al een aanvraag ingediend (door de coördinerende rol van de provincie). In Friesland zijn bij twee gezamenlijke aanvragen in totaal negen gemeenten betrokken. In Zeeland, Noord-Brabant en Limburg zijn nog relatief veel gemeenten zonder aanvraag.

Bonden

In het najaar van 2000 heeft een eerste groep bonden een projectplan en subsidieaanvraag ingediend bij het ministerie van VWS. In totaal zijn elf aanvragen ingediend waarbij zeventien bonden zijn betrokken.¹ Alle aanvragen uit de eerste tranche voor bonden zijn gehonoreerd. Ten tijde van deze 1-meting waren deze "eerste tranche-bonden" een jaar bezig met de uitvoering van hun projecten. In het najaar 2001 hebben elf bonden een subsidieverzoek ingediend waarvan tien zijn toegekend. Het resultaat na twee tranches bij de bonden is weergegeven in afbeelding 2.3.

¹ De Judobond heeft namens de zeven vecht- en krachtsportbonden een aanvraag ingediend.

Afbeelding 2.3 Aantal bonden (binnenste ring) en hun leden (buitenste ring) betrokken bij de aanvragen van de eerste twee subsidietermijnen

In totaal kunnen 58 bonden een beroep doen op de breedtesportimpuls. Na twee tranches heeft bijna de helft van de bonden een aanvraag ingediend. Hierbij is ongeveer tweederde van de aangesloten leden betrokken. De voortgang – wat betreft het indienen van een aanvraag – loopt bij bonden daarom eveneens voorspoedig.

2.3 De meest voorkomende projecten bij gemeenten en bonden

De meeste subsidieaanvragen bestaan uit verschillende deelprojecten. Alle deelprojecten zijn in het kader van de evaluatie ingedeeld naar de aard van het project. Tabel 2.4 geeft een overzicht van de *gemeentelijke (deel)projecten* voor de eerste drie tranches.² De zes meest voorkomende projecten zijn:

- Verenigingsondersteuning (projectbasis of vaste ondersteuner);
- Sportstimulering ouderen (Galm, MBvO en overige activiteiten);
- Sportbuurtwerk;
- Sportoriëntatie in het onderwijs (kennismaking en jeugdsportpas);
- Sportservicepunten;
- Bewegingsconsulent.

²Een deelproject kan in meer dan één categorie worden ingedeeld. Een sportbuurtwerkproject in een allochtone buurt telt mee bij sportbuurtwerk en bij allochtonen.

Tabel 2.1 Indeling deelprojecten *gemeenten* naar aard van het project

	tranche 1 aanvraag 1999	tranche 2 aanvraag 2000	tranche 3 aanvraag 2001
inrichten sportservicepunt	17	11	16
verenigingsondersteuning (projectbasis)	11	19	36
aanstellen verenigingsondersteuner	4	4	11
aanstellen verenigingsmanager	2	0	0
aanstellen I/D-baan	6	2	2
kennismakingsprogramma in onderwijs	10	15	23
bewegingsconsulent	14	9	14
buitenschoolse opvang	10	8	11
jeugdsportpas	5	7	10
gezondheidseducatie	2	2	5
ondersteunen leerkrachten	3	0	4
schooltoernooien	3	1	0
schoolzwemmen	1	1	2
overig onderwijs	3	0	0
sportbuurtwerk	30	17	33
sport en speluitleen	6	2	4
galm	11	9	21
mbvo	3	0	2
ouderen overig	7	12	19
allochtonen	9	9	11
jeugd (niet via onderwijs)	11	5	9
aangepast sporten	6	5	21
chronisch zieken	2	0	4
club extra	7	1	7
realisatie of voorbereiding voorzieningen	9	7	12
nieuwe organisatievormen	4	6	2
evenementen	7	1	4
voorlichting	5	3	2
overig	6	7	10
	214	164	295

De sportbonden kunnen vanaf 2000 een aanvraag indienen. In overleg met het ministerie van VWS, NOC*NSF en een aantal bonden is besloten een ontwerp-breedtesportplan te ontwikkelen om bonden een handreiking te bieden bij hun projectopzet. In dit ontwerp staat het aanstellen van zogenaamde aanjagers centraal, vandaar dat ook wordt gesproken van het

“aanjagersmodel”. Via (een) aan te stellen medewerker(s) wil men verenigingen informeren en ondersteunen bij het ontwikkelen van samenwerkingsverbanden op lokaal niveau. Dit “format” is bij negen van de elf projectaanvragen toegepast die in 2000 zijn ingediend. Bij het gebruik van de breedtesportimpuls zien we bij gemeenten dus meer verscheidenheid in de projecten, terwijl bij bonden in de eerste tranche veel meer sprake is van een vergelijkbaar projectplan.

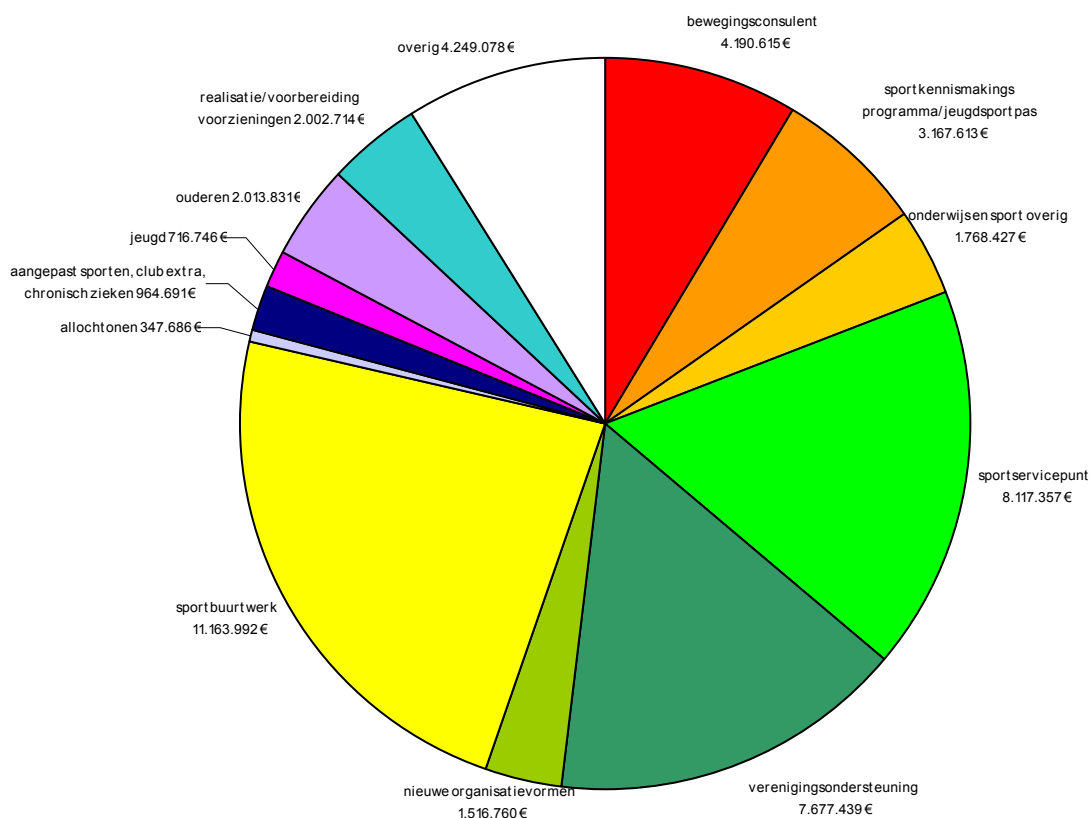
2.4 Overzicht subsidie aan gemeenten en bonden

Gemeenten

In deze tussentijdse evaluatie is vastgesteld hoeveel subsidie per type project is gereserveerd. Afbeelding 2.4 laat de resultaten zien voor de eerste, tweede en derde tranche bij gemeenten. Het gaat om de VWS-subsidie voor de totale subsidieperiode (dat is dus meestal zes jaar). Voor de eerste drie tranches is het totale subsidiebedrag (voor de totale projectduur) € 48 miljoen.

Het hoogste bedrag, namelijk € 11,2 miljoen, gaat naar het sportbuurtwerk. Daarna wordt het meeste uitgegeven aan het oprichten van sportservicepunten (€ 8,1 miljoen) en aan verenigingsondersteuningsprojecten (€ 7,7 miljoen).

Afbeelding 2.4 Waar wordt de subsidie aan gemeenten in de 1^e, 2^e en 3^e tranche aan besteed? (bedragen in Euro voor de totale projectperiode)

In afbeelding 2.4 zijn onder meer de doelgroepen jeugd en allochtonen opgenomen. Het gaat hier om projecten die niet elders konden worden ingedeeld. Dus een project voor jongeren buiten het onderwijs of sportbuurtwerk om, of een specifiek allochtonenproject dat niet valt onder het sportbuurtwerk. Het is goed om bij de verdeling in afbeelding 2.4 te realiseren dat de doelgroep jeugd ook prominent terugkomt bij onderwijsprojecten en sportbuurtwerk. En de doelgroep allochtonen is over het algemeen ook vertegenwoordigd in het sportbuurtwerk. De doelgroep aangepast sporten/club extra/chronisch zieken is niet vertegenwoordigd in andere projectsoorten. Het bedrag dat hier is vermeld (€ 965.000) geeft dus

weer hoeveel breedtesportsubsidie aan deze doelgroep door gemeenten wordt besteed gedurende de totale projectperiode.

Afbeelding 2.4 geeft de subsidie weer voor de totale projectperiode. In tabel 2.2 is de subsidie voor de zes meest voorkomende gemeentelijke projecten per jaar weergegeven³. Voor gemeenten die een aanvraag willen indienen kan de kolom 'gemiddelde kosten per jaar' enige richting geven aan het gewenste budget bij een bepaald type project.

Tabel 2.2 Gemiddelde uitgave top 6 gemeentelijke projecten in Euro per jaar

	VWS- subsidie/jaar	Totale kos- ten/jaar
inrichten van een sportservicepunt	€ 41.360	€ 82.720
uitbreiding sportbuurtwerk of aanstellen sportbuurtwerker	€ 31.330	€ 62.660
bewegingsconsulent	€ 22.610	€ 45.220
verenigingsondersteuning of aanstellen verenigingsondersteuner	€ 13.450	€ 26.900
sportkennismakingsprogramma in het onderwijs en jeugdsportpas	€ 12.080	€ 24.160
sportstimulering ouderen (o.a. GALM, MBvO) en voorlichting ouderen	€ 7.520	€ 15.040

Bonden

Aan de eerste tranche bonden is in totaal € 5,1 miljoen subsidie toegekend (voor de totale projectduur). De meeste bonden stellen met hun aanvraag één of meer aanjagers aan. Dat vertaalt zich ook in de besteding van subsidiemiddelen. Meer dan 75% van de subsidie in de eerste tranche van bonden wordt gebruikt voor aanjagers.

Ten opzichte van de eerste tranche zijn de projecten van de bonden in de tweede tranche (tien bonden) concreter van aard. Het gaat o.a. om de uitvoering van sportstimuleringsprojecten in het onderwijs, activiteiten voor ouderen, sportbuurtwerkprojecten (straatprojecten), versterking van de onderwijsinfrastructuur en kader en verschillende vormen verenigingsondersteuning. In totaal is aan de tien bonden die in 2002 hun aanvraag hebben ingediend € 6,1 miljoen subsidie toegekend voor de totale projectduur.

2.5 Uitgaven gemeenten 2001 versus begroting 2001

Gemeenten leggen jaarlijks verantwoording af over de inhoudelijke en financiële voortgang van de projecten. Voor het jaar 2001 is vastgesteld hoe de projectkosten in dat jaar zich verhouden tot de begrote kosten. Tabel 2.3 geeft een overzicht.⁴

³ Het gaat om een gemiddeld bedrag in de eerste en tweede tranche.

⁴ De werkelijke kosten zijn gebaseerd op een groot deel van de gemeenten uit de eerste en tweede tranche en omgerekend naar alle gemeenten uit de eerste en tweede tranche.

Tabel 2.3 Begroting gemeenten 2001 versus uitgaven

		kosten 2001 be- groot	kosten 2001 werke- lijk	verschil
1 ^e tranche	gemiddeld	€ 300.281	€ 310.870	€ 10.589
(39 aanvragen)	som	€ 11.710.959	€ 12.123.930	€ 412.945
2 ^e tranche	gemiddeld	€ 189.797	€ 144.070	€ 45.727
(33 aanvragen)	som	€ 6.263.301	€ 4.754.310	1.508.966
Totaal	gemiddeld	€ 249.643	€ 234.420	€ 15.223
(72 aanvragen)	som	€ 17.974.260	€ 16.878.240	1.096.020

Voor gemeenten uit de eerste tranche is 2001 het tweede projectjaar. De uitgaven van deze gemeenten lopen goed in de pas met de begroting. Er is voor deze 39 gemeenten samen sprake van een lichte overschrijding (3%), namelijk €12,1 miljoen uitgegeven tegenover € 11,7 miljoen begroot.

De tweede tranche gemeenten zijn in 2001 gestart met hun projecten. In de monitor is reeds aangegeven dat veel gemeenten bij de uitvoering vertraging oplopen. Die vertraging treedt vooral op in het begin, bij het opstarten van projecten (afronden toekenning subsidie, afstemming en overleg, invullen vacatures, teveel deelprojecten tegelijk). Dat is terug te zien in de uitgaven.

De uitgaven bij de tweede tranche bedragen circa € 4,8 miljoen terwijl € 6,3 miljoen is begroot.

De gemeenten in de eerste en tweede tranche samen hebben € 16,9 miljoen uitgegeven in hun breedtesportimpulsprojecten. Dat is 6% minder dan begroot (€ 18 miljoen).

3. TUSSENSTAND BREEDTESPORTIMPULS BIJ GEMEENTEN

3.1 Inleiding

Het *vertrekpunt* voor gemeenten is omschreven in de 0-meting breedtesportimpuls. Voor de invoering van de breedtesportimpuls was een tweedeling zichtbaar tussen enerzijds de grote(re) gemeenten en anderzijds de kleine en middelgrote gemeenten. In de regel was er sprake van een tamelijk eenzijdige betrokkenheid van kleine en middelgrote gemeenten met sport, wat vooral neerkwam op het instandhouden van accommodaties en het uitvoeren van de tarieven- en subsidieverordening. In veel gemeenten was de ambtelijke formatie zeer beperkt en was geen beleid ontwikkeld en vastgelegd in een nota. In grote gemeenten waren al wel initiatieven op het gebied van verenigingsondersteuning, sportbuurtwerk of sportstimuleringsprojecten voor doelgroepen. Hoewel deze initiatieven vaak op beperkte schaal plaatsvonden, was daardoor in grote steden meer sprake van samenwerkingsverbanden tussen sport en andere beleidsterreinen.

Hoofdstuk 3 geeft een overzicht van de vorderingen van gemeenten die in de periode 1999-2001 een breedtesportaanvraag toegewezen hebben gekregen. De opbouw van hoofdstuk 3 is afgeleid van tabel 1.1 waarin de drie sporen van de breedtesportimpuls staan weergegeven.

Één van de drie sporen om de doelstelling van de breedtesportimpuls te effectueren is het versterken van de lokale sportinfrastructuur. De beleidsbrief breedtesportimpuls verstaat daaronder meer aandacht voor sport en spelvoorzieningen in de woonomgeving (paragraaf 3.3), het ontwikkelen van nieuwe organisatievormen naast de traditionele sportvereniging (paragraaf 3.4), kaderbeleid en het creëren van een lokale sportondersteuningsstructuur (paragraaf 3.5). De twee andere sporen van de breedtesportimpuls (sport als middel en dwarsverbanden) staan beschreven in paragraaf 3.7. Alvorens in te gaan op de vorderingen van de projecten, behandelt paragraaf 3.2 de vraag in hoeverre de breedtesportimpuls beleidsvorming binnen gemeenten stimuleert. De vraag of gemeenten na afloop van de subsidieperiode meer geld aan sport (blijven) besteden, wordt beantwoord in een volgende evaluatie (2004) wanneer de eerste gemeentelijke projecten zijn afgerond.

3.2 De breedtesportimpuls en ontwikkeling lokaal sportbeleid

Zoals hiervoor aangegeven hadden veel gemeenten (vooral de gemeenten met minder dan 30.000 inwoners) een beperkte ambtelijke capaciteit voor sportbeleid. In de beleidsbrief breedtesportimpuls is het versterken van het ambtelijke apparaat geen doel. De prioriteit ligt bij het lokale sportaanbod. Dat is ook bij de beoordeling van aanvragen terug te zien, want als regel wordt geen subsidie toegekend voor beleidsontwikkeling, het opstellen van een plan, inventarisaties, het uitvoeren van evaluaties of het aantrekken van medewerkers zonder dat gespecificeerd is wat de taken en activiteiten zijn.

De ontwikkeling van de ambtelijke "infrastructuur" is toch interessant om te volgen, omdat de sportambtenaar een sleutelpersoon is in het proces van beleidsontwikkeling, aansturing en coördinatie en verantwoording naar politiek. De impuls beoogt een duurzame verbetering van het lokale sportaanbod en de gemeente moet die rol ook na de projectperiode kunnen vervullen.

In de 0-meting is de verwachting uitgesproken dat de impuls beleidsvorming bij gemeenten stimuleert. In deze 1-meting is gekeken naar de aanwezigheid van een sportnota bij de gemeenten die in de derde tranche (2001) een aanvraag hebben ingediend. Gekozen is voor de derde tranche, omdat in de eerste en tweede tranche veel grote gemeenten zijn vertegenwoordigd en die hebben veel vaker een sportbeleidsnota.

De derde tranche omvat 75 gemeenten, waarvan 47 met minder dan 30.000 inwoners, twintig gemeenten met 30.000 tot 50.000 inwoners en acht gemeenten met 50.000 of meer inwoners. Gebleken is dat de helft van de gemeenten in de derde tranche een sportnota heeft.

In praktisch alle gevallen is de breedtesportimpuls de aanleiding of mede aanleiding geweest om de sportnota op te stellen of om de bestaande sportnota te vervangen. De gemeenten die geen sportnota hebben zijn vaak kleinere gemeenten die een gezamenlijke aanvraag doen. Maar ook de gemeenten zonder nota hebben voor het opstellen van hun aanvraag een analyse gemaakt (in overleg met lokale partijen) van de breedtesport in de gemeente en die analyse ligt vanzelfsprekend ten grondslag aan de aanvraag. De verwachting die in de 0-meting is uitgesproken, mag dus worden bevestigd. De breedtesportimpuls stimuleert op lokaal niveau de ontwikkeling van breedtesportbeleid.

3.3 Sport- en recreatievoorzieningen in de woonomgeving

Inleiding

In met name grote steden en vooral in oude binnenstadswijken zijn sport- en recreatievoorzieningen steeds verder weg van huis komen te liggen. De beleidsbrief breedtesportimpuls bepleit daarom meer lokale aandacht bij de (her)inrichting van wijken, parken en pleinen en multifunctioneel gebruik van school- en wijkvoorzieningen. Tevens wordt verwezen naar aanpassingen voor skatevoorzieningen, recreatief medegebruik van multifunctionele accommodaties en het beschikbaar stellen van zalen voor het bewegingsonderwijs voor verenigings- en sportbuurtactiviteiten.

Resultaten projecten

In de eerste drie tranches kunnen 28 van de 496 deelprojecten geschaard worden onder het thema 'voorzieningen dicht bij huis'. Het aantal initiatieven voor *multifunctioneel gebruik van accommodaties* is zeer beperkt (4x). Wat daarentegen in de eerste drie tranches regelmatig terugkeert zijn projecten voor *herinrichting van pleintjes of de aanleg van een skatevoorziening of hardlooperoute* (bijvoorbeeld Amersfoort). In de eerste drie tranches betreft het 24 deelprojecten. Procentueel gaat het om slechts 3% van de deelprojecten – in zowel grote als kleine gemeenten.

De projecten die gericht zijn op het realiseren of aanpassen van een concrete voorziening, hebben een direct toegevoegde waarde. Deze voorzieningen betekenen lokaal een verbetering van mogelijkheden voor sport en bewegen. Een geslaagd voorbeeld is Hoorn. De breedtesportimpuls in deze gemeente is opgebouwd uit vier deelprojecten die met elkaar samenhangen. Één van de deelprojecten is de herinrichting van twee speelpleinen, die vervolgens voor een ander deelproject (sportbuurtwerk) en ook door naastgelegen onderwijsinstellingen worden gebruikt.

Betekenis voor de regeling

Al met al mag gesteld worden dat in betrekkelijk weinig gemeentelijke projecten in de eerste drie tranches aandacht is voor voorzieningen (voor activiteiten) in de woonomgeving (output). Dat betekent tegelijkertijd dat de effecten voor de samenleving (outcome) eveneens gering zijn. In de projecten waar wel sprake is van een concrete voorziening, zijn de effecten (het gebruik van de voorziening) duidelijk waarneembaar.

Vermoedelijk speelt een rol dat in de voorlichting over de stimuleringsregeling wordt benadrukt dat de impuls niet mag worden aangewend voor het realiseren van accommodaties. Het accent in heel veel projecten ligt dan ook bij het organiseren en uitvoeren van *activiteiten*. Maar aanpassing van een voorziening om breedtesportactiviteiten mogelijk te maken of een andere beheersvorm om multifunctioneel gebruik mogelijk te maken, passen wel binnen de regeling.

3.4 Nieuwe lokale organisatievormen

Inleiding

Een mogelijkheid om de sportinfrastructuur te versterken is het ontwikkelen van nieuwe lokale organisatievormen, zoals sportbuurtwerk⁵, sportstimulering voor doelgroepen, wijkverenigingen of schoolsportverenigingen. Die versterking is volgens de beleidsbrief wenselijk doordat in binnensteden accommodaties en verenigingen zijn verdwenen en tegelijkertijd bij consumenten behoefte bestaat aan andere organisatievormen naast de traditionele sportvereniging. Paragraaf 3.4 behandelt deze initiatieven.

3.4.1 Sportbuurtwerk

Resultaten projecten

In 80 deelprojecten van gemeenten in de eerste drie tranches staat sportbuurtwerk centraal. Daarnaast richten twaalf projecten zich op sport- en speluitleen. Sportbuurtwerk behoort daarmee tot de meest voorkomende projecten in de breedtesportimpuls. In veel sportbuurtwerk-projecten wordt gestreefd naar het verhogen van de sportdeelname met als afgeleide doelen het verbeteren van de leefbaarheid van de buurt.

De doelgroep bestaat doorgaans uit kinderen in de leeftijd van de basisschool (6-12 jaar) en jongeren (13 tot 18 jaar en soms ook twintigers). Voor de uitvoering zijn één of meer sportbuurtwerkers aangesteld. Om de uitvoeringscapaciteit te vergroten werkt men regelmatig met gesubsidieerde werknemers (assistent sportleider/assistent sportbuurtwerker op een instroombaan).

Sportbuurtwerk valt uiteen in ad-hoc activiteiten (manifestaties, vakantieprogramma vaak bedoeld voor de gehele gemeente) en structurele activiteiten (wekelijks en meestal gericht op een buurt of wijk). De deelname aan structurele activiteiten varieert meestal van 20 tot 50 deelnemers per project. De deelname aan eenmalige activiteiten en vakantieprogramma's varieert van 250 tot wel 3.000 deelnemers.

De omvang van de activiteiten (en de deelname) is afhankelijk van de personele capaciteit. In de meeste gemeenten wordt het project uitgevoerd door één of twee sportbuurtwerkers. In enkele gemeenten (o.a. Hoorn, Almelo, Delft) is een team van soms wel tien sportbuurtwerkers en assistenten actief met daarnaast in drukke perioden nog hulp van vrijwilligers of betaalde vakantiekrachten. Gemeenten met een ruimere formatie voor sportbuurtwerk waren voor de breedtesportimpuls al structureel bezig met sportbuurtwerk. De impuls is in die situaties benut om het sportbuurtwerk verder uit te breiden en te professionaliseren. Gemeenten waar sportbuurtwerk betrekkelijk nieuw is, doen er verstandig aan een ervaren sportbuurtwerker aan te stellen. In enkele projecten blijkt dat een relatief onervaren kracht die er alleen voor staat moeite heeft sportbuurtwerk uit te bouwen. In het algemeen geldt dat ook voor andere thema's. Beter een substantiële inzet van formatie en ervaring op een beperkt aantal projecten (thema's) dan veel projecten met beperkte middelen. De kans dat een project slaagt is in het eerste geval groter dan in het tweede geval.

Sportbuurtwerk wordt gericht ingezet, vooral in achterstandswijken of gebieden waarbij de gemeente heeft vastgesteld dat het aanbod voorzieningen beperkt is. Dit geldt vooral voor gemeenten met meer dan 30.000 inwoners. Ten opzichte van de 0-meting is te zien dat sportbuurtwerk zich niet meer beperkt tot de grote gemeenten.

Tabel 3.1 Sportbuurtwerk in de breedtesportimpuls (selectie aanvragen 1999-2001)

⁵ Sportbuurtwerk is een vorm van gebiedsgerichte sportstimulering.

	< 30.000 inw.	30.000 tot 50.000	50.000 of meer inw.
wel sportbuurtwerk	17%	61%	73%
geen sportbuurtwerk	83%	39%	27%
	100%	100%	100%
	n = 82	n = 31	n = 56

De eerste ervaringen laten zien dat sportbuurtwerk arbeidsintensief is. De doelgroep is niet georganiseerd en dat vraagt continu investeren in het zoeken en onderhouden van contact. In een enkel project is getracht de jongeren via sportbuurtwerk door te laten stromen naar een sportvereniging. Dat blijkt minder succesvol. De jongeren in kwestie willen zich niet binden aan een sportvereniging en de sportvereniging zit niet altijd te wachten op bepaalde groepen jongeren.

In een beperkt aantal projecten (onder andere Breda en Den Bosch) is het sportbuurtwerk gekoppeld aan een Brede School. De Brede School functioneert als platform om de doelgroep aan te spreken. Tijdens schooltijd kunnen leerlingen zich opgeven voor activiteiten in de buurt.

Deze vorm van sportbuurtwerk schuift feitelijk op naar naschoolse sportprojecten of sportoriëntatie en keuzeprogramma's (sok).

Betekenis voor de regeling

Sportbuurtwerk behoort tot de meest voorkomende projecten die vanuit de breedtesportimpuls worden opgestart (output).

Over het effect (outcome) van de sportbuurtwerkprojecten is het volgende op te merken. Op basis van de 60 geïnterviewde gemeenten en de projectaanvragen van de gemeenten met een subsidie, ramen wij het aantal sportbuurtwerkers in Nederland in 2002 op 225 tegenover 115 in 1999. Dat komt neer op een verdubbeling van het aantal sportbuurtwerkers in Nederland in drie jaar. *De toename is geheel voor rekening van gemeenten met een breedtesportproject.* Bij de gemeenten die nog geen aanvraag hebben ingediend, is het aantal sportbuurtwerkers per saldo gelijk gebleven. Het Landelijk Netwerk Sportbuurtwerkers (LNS) ervaart eveneens een duidelijke toename door de breedtesportimpuls.

Verder is het de vraag wat de sportbuurtwerkprojecten tot dusverre opleveren. De breedtesportimpuls stimuleert een duurzaam (en levensvatbaar) sportaanbod in wijken of buurten waar dat ontbreekt. De projecten zelf streven naar het verhogen van de sportdeelname en het verbeteren van de leefbaarheid.

Het grootste effect van de projecten is *verruiming van voorzieningen* voor jongeren. De projecten kennen een goede deelname, voorzien daarmee in een lokale behoefte en bewijzen dat ze een aanvulling vormen op het lokale sportaanbod (voorzover dat aanwezig was). De projecten dragen bij aan een *stijging van de sportdeelname*, maar op landelijke schaal zal dat niet merkbaar zijn (effect is uitsluitend lokaal meetbaar). Een ander winstpunt van de projecten is dat sportbuurtwerk contacten legt tussen begeleiders en jongeren en daarmee de *sociale infrastructuur* versterkt. Gemeenten investeren daar ook bewust in, bijvoorbeeld in Purmerend en Dordrecht, waar een grote groep Antilliaanse jongeren door een Antilliaanse sportbuurtwerker wordt benaderd.

Of sportbuurtwerk *overlast beperkt* is in dit onderzoek niet objectief waar te nemen. Het is daarbij de vraag hoe je overlast definieert en vanuit wie geredeneerd. Ter illustratie de situatie in een gemeente. Door het wekelijks organiseren van activiteiten hadden jongeren wat om handen (positief). Maar tegelijkertijd werden de sportbuurtwerkactiviteiten zo goed bezocht, dat direct omwonenden begonnen te klagen over overlast van brommers en de drukte rondom het plein.

Een ander (wel waarneembaar) effect is de *samenwerking tussen verschillende beleidsterreinen*. Bij de uitvoering is vaak sprake van samenwerking tussen sport en welzijn zoals het jongerenwerk of opbouwwerk. Soms zijn er ook contacten met politie of bureau HALT.

Het belangrijkste aandachtspunt tot dusverre is *duurzaamheid*. Bij praktisch geen van de projecten kon men de garantie geven dat het project na de subsidieperiode zal worden voortgezet. De aangestelde medewerkers hebben een contract voor de projectduur en de resultaten zullen te zijner tijd mede bepalend zijn voor de continuïteit van de projecten. De duurzaamheid is dus allerminst gewaarborgd.

3.4.2 Sportstimulering ouderen

Inleiding

De breedtesportimpuls werd vooraf als mogelijkheid gezien om nieuwe lokale organisatievormen te realiseren rond doelgroepen (al dan niet als uitvloeisel van sportstimuleringsprogramma's), zoals GALM-projecten⁶ voor ouderen. GALM beoogt senioren structureel voldoende te laten bewegen. Een GALM-project duurt anderhalf jaar, te beginnen met een eerste fittest, een bewegingsintroductieprogramma van twaalf weken, een bewegingsadvies, een bewegingsvervolgprogramma van 30 weken en een tweede fittest. Daarna is het de bedoeling de GALM-groep onder te brengen bij een bestaande of nieuw op te richten sportvereniging of sport- of welzijnsstichting.

De introductie van GALM dateert van 1995/1996 en er is landelijk inmiddels veel ervaring mee opgedaan.

Resultaten projecten

Ouderenprojecten zijn één van de meest voorkomende deelprojecten in de gemeentelijke aanvragen. In 84 projecten in de eerste, tweede en derde tranche richt men zich speciaal op ouderen.

Terugkomende onderdelen bij sportstimulering voor ouderen zijn GALM, MBvO (Meer Bewegen voor Ouderen) en 55+ in beweging. MBvO is een overkoepelende naam voor activiteiten die de sportieve participatie van ouderen bevorderen en als zodanig in de praktijk niet zo duidelijk af te bakenen als GALM. Verder worden in projecten voorlichtingsactiviteiten uitgevoerd. De nadruk ligt echter op de uitvoering van GALM-projecten.

Over het algemeen zijn gemeenten tevreden over de GALM-projecten, vooral door de deelname. Gemeenten geven aan dat de persoonlijke benadering van de doelgroep wordt gezien als een meerwaarde van het project. Wel geven enkele gemeenten aan dat GALM (te) weinig is afgestemd op gehandicapten en dat niet voldoende rekening wordt gehouden met verschillen in niveau tussen de ouderen. Dat geldt ook voor allochtone ouderen die niet goed Nederlands spreken. Het vinden van deskundig personeel is in een aantal gemeenten een knelpunt. In de vervolgfase (30 weken) verschilt de betrokkenheid van sportverenigingen van project tot project: van incidentele tot intensieve samenwerking.

Betekenis voor de regeling

Om de outcome (het effect) te bepalen wordt teruggegrepen naar de doelen van de beleidsbrief.

In de 0-meting (situatie 1999) hadden relatief weinig gemeenten een GALM-project (ca. 8%) en die gemeenten bevonden zich vooral in het Noorden van het land. In 2002 hebben 120 gemeenten een GALM-project (een kwart van de Nederlandse gemeenten).⁷ In de eer-

⁶ GALM (Groninger Actief Leven Model) is een sportstimuleringsstrategie die senioren (55-65 jaar) stimuleert sportief actief te worden en te blijven.

⁷ De Greef e.a., Uitval bij bewegingsstimulering van senioren: ervaringen uit het GALM programma.

ste drie tranches zijn 41 GALM-projecten gefinancierd via de breedtesportimpuls. De regeling heeft daarmee een belangrijke bijdrage geleverd aan uitbreiding van GALM (outcome).

Verder mag op basis van de hoge deelname aan GALM worden geconcludeerd dat de projecten een versterking (*aanvulling*) zijn van de lokale sportinfrastructuur. Gewaardeerd worden de persoonlijke benadering en begeleiding en de binding tussen de deelnemers. Een ander effect is de *structurele toename van beweging* onder de deelnemers, onder deskundige begeleiding.

De opzet van GALM (en SCALA⁸) is dat tweederde van de deelnemers na de tweede fittest actief blijft en waarbij de groep wordt ondergebracht bij een bestaande of nieuw op te richten sportvereniging of welzijnsstichting. Over het vervolg na afloop van een GALM-project zijn in de breedtesportimpuls nog geen gegevens voorhanden, eenvoudigweg omdat de meeste GALM-projecten nog in uitvoering zijn (een programma duurt 1,5 jaar). Wel is bekend dat GALM ook na afloop van de tweede fittest tot meer lichamelijke activiteit leidt. In 2000 is onderzoek gedaan onder senioren die in 1997 en 1998 zijn ingestroomd in GALM-projecten in de drie noordelijke provincies.⁹ Uit dit onderzoek blijkt dat tweederde van de GALM-deelnemers na 36 maanden nog deelneemt aan een GALM-groep, 15% is lid geworden van een sportvereniging en 10% is lichamelijk actief gebleven door leefstijlactiviteiten uit te voeren. De deelnemers besteden 36 maanden gemiddeld 65 minuten per week meer aan lichamelijke activiteiten dan voor deelname aan het GALM-programma.

In verschillende breedtesportprojecten zijn door de begeleiders wel opmerkingen gemaakt over uitval en doorstroming. De (hogere) verenigingscontributie wordt als een drempel gezien voor doorstroming naar verenigingen. Gemeenten kunnen hierop inspelen door het aanbieden van een kortingspas voor senioren. Verder is opgemerkt dat veel ouderen graag in dezelfde groep willen blijven sporten (een gymnastiekvereniging biedt vaak die mogelijkheid) en dat verenigingen zich uitnodigend naar ouderen moeten profileren, bijvoorbeeld door het oprichten van een seniorenafdeling.

3.4.3 Sporten met een beperking

Inleiding

Voor de invoering van de breedtesportimpuls waren weinig gemeenten actief betrokken bij sportstimulering van mensen met een verstandelijke of lichamelijke beperking. De nadruk lag op het verstrekken van subsidies voor gehandicapten vanuit sport en de uitvoering van de Wet Voorzieningen Gehandicapten (o.a. vervoervoorziening of aangepaste rolstoel).

Resultaten projecten

In de eerste drie tranches houden 32 deelprojecten zich bezig met aangepast sporten (output).

Bijna de helft (vijftien) zijn zogenaamde Club Extra-projecten. Club Extra is bedoeld om kinderen met een motorische achterstand aansluiting te laten vinden bij een gewone sportvereniging. Volgens informatie van NebasNsg lukt dat bij 75 % van de kinderen binnen twee jaar. Club Extra vraagt om een intensieve begeleiding (hogere kosten) en hanteert kleine groepen. Het aantal deelnemers is daarom beperkt. Naast Club Extra richt een aantal projecten zich op chronisch zieken (zes deelprojecten in drie tranches) en is een aantal projecten gestart om gehandicapptenteams binnen sportverenigingen op te richten (G-hockeyteam in Spijkenisse en G-basketbal in Oss).

⁸ SCALA: Sportstimuleringsstrategie voor mensen met een Chronische Aandoening: een Leven lang Actief.

⁹ GALM Voortgangsverslag 1997-2001, Arnhem/Groningen, mei 2002.

Betekenis voor de regeling

In 2000 waren 30 Club Extra-projecten actief (0-meting breedtesportimpuls). Begin 2002 wordt Club Extra op 40 plaatsen aangeboden. In de eerste drie tranches zijn vijftien Club Extra-projecten gefinancierd. Hoewel het om bestaande en nieuwe activiteiten gaat, is sprake van een uitbreiding door de breedtesportimpuls (outcome). Doorstroming naar een vereniging na afloop van een Club Extra-project wordt niet centraal geregistreerd. Uit de Club Extra-breedtesportprojecten is nog weinig informatie bekend. Bij het project in Zaanstad zijn zeven kinderen doorverwezen naar sportverenigingen, zes personen hiervan sporten nog steeds.

Vanuit de breedtesportimpuls is het aantal projecten voor chronisch zieken beperkt. SCALA is een vergelijkbaar programma als GALM en richt zich op mensen met een chronische aandoening. In het najaar 2001 waren er in tien gemeenten in het Noorden van Nederland SCALA-groepen actief. De breedtesport heeft daarin nog geen rol gehad, want er zijn geen SCALA-projecten via de breedtesportimpuls gefinancierd.

De breedtesportprojecten leveren vergelijkbare ervaringen op voor wat betreft sporten met een beperking. Voor een deel van de gemeenten zijn het nieuwe activiteiten of gaat het om continuering van (kleinschalige) initiatieven. De projecten voorzien in een behoefte, al blijkt dat gemeenten het moeilijk vinden om de doelgroep te bereiken. Publiciteit is daarvoor belangrijk, maar ook de aanwezigheid van een netwerk (weet de school of huisarts Club Extra te vinden). De kosten en het vinden van gekwalificeerde begeleiding zijn ook knelpunten. Wel mag geconcludeerd worden dat de breedtesportimpuls bijdraagt aan het ontwikkelen van een lokale ondersteuningsstructuur voor mensen met een beperking, al is het op beperkte schaal.

3.4.4 Allochtonen

Inleiding

Voor aanvang van de breedtesportimpuls hadden alleen grote gemeenten specifieke allochtonenprojecten in de vorm van sportbuurtwerk of verenigingsondersteuning. De sportdeelname onder allochtonen ligt duidelijk lager dan onder autochtonen (0-meting breedtesportimpuls).

Resultaten projecten

In de eerste drie tranches zijn 29 projecten gericht op allochtonen. Het gaat om zeer uiteenlopende projecten. Het gaat om sportbuurtwerkprojecten, om verenigingsondersteuning, om een GALM-project voor allochtonen of werving van vrijwilligers en bestuursleden onder allochtonen. Lang niet altijd is integratie een doelstelling in deze projecten. De doelstelling is doorgaans veel praktischer, zoals sportstimulering (het bereiken van een groep waar de sportparticipatie aanzienlijk lager is) of het helpen van een vereniging met veel (of juist te weinig) allochtone leden.

De effecten van de verenigingsondersteuningsprojecten zijn nog niet vast te stellen. De projecten die zich richten op sportstimulering zijn wel succesvol qua deelname.

Betekenis voor de regeling

In de 0-meting was niet exact vast te stellen hoeveel gemeenten specifieke sportprojecten aanboden aan allochtonen. Het ging om een beperkt aantal (alleen in de grote gemeenten). Op grond van de 29 projecten in de breedtesportimpuls mag men wel concluderen dat projecten voor allochtonen zijn toegenomen zij het in beperkte mate.

3.4.5 Andere alternatieve organisatievormen

Na drie tranches blijkt dat het ontwikkelen van nieuwe organisatievormen (anders dan hiervoor is omschreven) op bescheiden schaal plaatsvindt. In drie tranches gaat het om twaalf deel-projecten. In de monitor 2001 is gewezen op een aantal initiatieven in onder andere Amsterdam, Tilburg (andere vormen van verenigingslidmaatschap voor ongebonden sporters), Zoetermeer of Rotterdam (beide trachten verenigingen sportactiviteiten te laten organiseren in een wijk waar de vereniging niet is gevestigd). Opvallend is dat nauwelijks initiatieven zijn ondernomen samen met speeltuinverenigingen of met commerciële sportaanbieders.

3.5 Lokale ondersteuning en kaderbeleid

Inleiding

Om de lokale infrastructuur te versterken stimuleert de breedtesportimpuls een lokale ondersteuningsstructuur, rekening houdend met ontwikkelingen in het kader van het SPIN-project.

In de breedtesportimpuls gaat het vooral om het inrichten van sportservicepunten, om verenigingsondersteuning en om het aanstellen van bewegingsconsulenten.

3.5.1 Sportservicepunten

Resultaat van de projecten

In 44 projecten van de eerste drie tranches wordt een sportservicepunt opgericht. Bij een kwart gaat het om de uitbouw van een bestaand sportservicepunt en bij driekwart om de oprichting van een nieuw sportservicepunt.

In de drie eerste tranches voor gemeenten gaat relatief veel subsidie naar sportservicepunten. Van de totaal toegekende subsidie is 17% besteed aan sportservicepunten. Het subsidiebedrag loopt zeer uiteen. Gemiddeld draagt VWS via de breedtesportimpuls circa € 33.600 per jaar bij aan een sportservicepunt. Als men daar de gemeentelijke bijdrage bijtelt, dan levert dat een gemiddeld investeringsbedrag op van € 386.500 voor de projectduur. Per jaar komt dat neer op € 67.100. Uit tabel 3.2 blijkt dat in de eerste en tweede tranche de gemiddelde investering veel hoger is dan in de derde tranche. Dat heeft te maken met de schaalgrootte van de gemeenten (eerste en tweede tranche grotere gemeenten).

Tabel 3.2 Uitgaven sportservicepunten gemeenten

	VWS subsidie per jaar	Totale investering (incl gemeentebijdrage) per jaar	Totale investering (incl gemeentebijdrage) projectduur
tranche 1	€ 39.300	€ 78.700	€ 431.000
tranche 2	€ 44.300	€ 88.600	€ 531.400
tranche 3	€ 19.400	€ 38.800	€ 232.800
Totaal	€ 33.600	€ 67.100	€ 386.500

Het NISB-handboek "Start van een sportservicepunt"¹⁰ gaat uit van een minimaal budget van € 90.800 tot € 113.500 per jaar. Relateert men die ondergrens van € 90.000 per jaar aan de projecten, dan blijkt dat in de eerste tranche een kwart onder die grens zit¹¹, in de tweede tranche is dat 18% en in de derde tranche maar liefst 74%. Het is de vraag of in deze projecten daadwerkelijk sprake is van een sportservicepunten. Vaak gaat het om een halve of hele formatieplaats zonder extra budget. In die gevallen zou het beter zijn om te spreken van een sportconsulent of verenigingsondersteuner.

De taken van een sportservicepunt in de breedtesportimpuls variëren, maar globaal gaat het om vijf kerntaken:

- deskundigheidsbevordering sportverenigingen (thema-avonden, cursussen...);
- ondersteuning verenigingen (vraaggericht);
- organisatie van sport- en bewegingsprojecten (ook breedtesportprojecten);
- coördinatie en afstemming met derden (partijen binnen de gemeente, provinciale sportraad en anderen);
- voorlichting aan vooral verenigingen en soms ook burgers.

Betekenis voor de regeling

In de 0-meting van de breedtesportimpuls is vastgesteld dat voor aanvang van de regeling Nederland een kleine 20 sportservicepunten telde of voorlopers daarvan. Dit aantal is via de breedtesportimpuls sterk uitgebreid getuige de 44 projecten in de eerste drie tranches. De toename van sportservicepunten wordt gestimuleerd vanuit het SPIN-project en de breedtesportimpuls biedt gemeenten de middelen om hier invulling aan te geven. De continuïteit van de sportservicepunten is echter meestal slechts gewaarborgd gedurende de duur van de subsidieperiode.

In veel projecten wordt het contact met andere organisaties (NISB, provinciale sportraad, levensbeschouwelijke koepels e.d.) als positief ervaren. Het vergroot inzicht in wie waarmee bezig is en het stimuleert kennisuitwisseling. Enkele gemeenten merken op dat de afstemming met de provinciale sportraad nog niet optimaal is, in het bijzonder wat betreft de ondersteuning aan verenigingen. Sportservicepunten beschouwen zich als het aanspreekpunt voor verenigingen (voor sporttakoverstijgende vragen) en in sommige situaties houdt ook de provinciale sportraad zich daarmee bezig. Het gaat met name om sportraden die vóór de oprichting van het lokale sportservicepunt verenigingen al bedienden.

¹⁰ NISB, Handboek Start van een sportservicepunt. Arnhem, mei 2001. Naast het handboek is ook een werkboek beschikbaar.

¹¹ In de veronderstelling dat de gemeente gemiddeld per jaar evenveel bijdraagt. Uit de projectaanvragen blijkt dat dat meestal het geval is.

Sportservicepunten geven over het algemeen goed inzicht in de activiteiten die men heeft uitgevoerd en hoeveel verenigingen of personen daarmee worden bereikt. Dat levert overzichten op zoals:

- 2 thema-avonden vrijwilligersbeleid met in totaal 80 deelnemers,
- 4 thema avonden verantwoord alcoholgebruik (200 deelnemers)
- een informatiegids uitgegeven,
- 60 intakegesprekken met verenigingen,
- 8 maatwerkondersteuningstrajecten enzovoort.

Wat de werkelijke bijdrage is van die activiteiten, is in dit stadium moeilijk concreet te krijgen.

Op basis van interviews met gemeenten en voortgangsverslagen bestaat de indruk dat sportservicepunten vooral een toegevoegde waarde hebben qua service- en dienstverlening voor verenigingen. Het wordt voor de klant (verenigingen en/of burgers) eenvoudiger om vragen te stellen en informatie te krijgen. Verder hebben ze een coördinerende functie binnen de gemeente. Sportservicepunten dragen in die zin vooral bij aan een meer overzichtelijke ondersteuningsinfrastructuur (de transparantiedoelstelling van SPIN). In hoeverre de twee andere SPIN-doelstellingen worden bereikt – een effectieve en efficiënte ondersteuning - is nu nog niet aan te geven.

Wat betreft efficiency zijn in deze (opstart)fase van SPIN wel kanttekeningen te plaatsen, omdat veel organisaties zelf het wiel proberen uit te vinden. Dat is bijvoorbeeld te zien bij de ontwikkeling van websites, terwijl landelijk een standaardsite in ontwikkeling was (medio september 2002 gereed gekomen). Ook zijn er gemeenten die een parttime vacature willen invullen en niet weten dat binnen de provincie één of meer gemeenten in een vergelijkbare situatie verkeren. Dat (deels) langs elkaar heen werken is inherent aan de fase waarin SPIN zich bevindt. Daarbij geldt ook dat voor een efficiënte lokale invulling het nodig is dat de invulling en afstemming met de 2e en 3e lijns ondersteuning goed is geregeld en dat moet ook nog zijn weg vinden.

3.5.2 Verenigingsondersteuning

Resultaat van de projecten

In 85 projecten in de eerste drie tranches is een verenigingsondersteuner aangesteld of roept men de hulp in van een externe verenigingsondersteuner. De laatste variant komt het meest voor. Aan verenigingsondersteuning wordt ongeveer evenveel subsidie besteed als aan sportservicepunten (€ 7,7 miljoen voor de totale projectperiode). Dat is 16% van de toegekende subsidie.

Bij verenigingsondersteuningsprojecten hanteert men meestal de volgende aanpak:

- 1- onderzoek onder verenigingen naar de ondersteuningsbehoefte;
- 2- kennismakingsbezoek aan verenigingen;
- 3- daadwerkelijke ondersteuning.

De wijze van ondersteuning varieert van collectieve thema-avonden en leergangen tot individuele maatwerkprojecten en doorverwijzen naar externe cursussen. De nadruk ligt op collectieve informatieavonden, omdat men daarmee de meeste verenigingen kan bereiken.

De volgende onderwerpen komen bij deze projecten veelal aan de orde:

- verenigingsanalyses / quick scan
- marktanalyses
- beleidsplan
- communicatieplan
- vrijwilligersbeleid
- aanstellen jeugdsportcoördinator

- deskundigheidsbevordering (sociale hygiëne, bestuurlijke aansprakelijkheid en financiële risico's, ARBO-wet enzovoort)
- automatiseringsprojecten
- gezamenlijke campagnes alcoholmatiging, niet-roken, anti-discriminatiebeleid.

Het aanbieden van verenigingsondersteuning is één, de uitvoering is twee. Verenigingen verwachten dat de ondersteuner het probleem oplost. Het liefst wil men financiële steun of personele inzet. In de praktijk kan de ondersteuner een bijdrage leveren (de weg wijzen), maar de vereniging zal zelf het probleem moeten oplossen. Verenigingen hebben weinig tijd om hun hulpvraag goed te formuleren of om zich te verdiepen in een mogelijke oplossing van de problemen.

Die verwachtingen kan men alleen corrigeren door goede voorlichting vooraf en tijdens het project. Verder heeft men bij de uitvoering te maken met een aantal praktische knelpunten zoals de (on)bereikbaarheid van bestuurders, gebrekkige communicatie binnen verenigingen en de moeite om agenda's op elkaar af te stemmen.

Betekenis voor de regeling

Verenigingsondersteuning is een vaste taak van sportservicepunten. Maar gemeenten zonder sportservicepunt kunnen ook verenigingsondersteuning aanbieden. Voor de breedtesportimpuls was naar schatting 5% tot 10% van de gemeenten actief op het gebied van verenigingsondersteuning. Landelijk besteedt nu circa 25% tot 30% van de gemeenten aandacht aan verenigingsondersteuning (via een project of via een sportservicepunt). Dat is voor een groot deel te danken aan de breedtesportimpuls.

Voor de uitvoering nemen sommige gemeenten zelf een ondersteuner in dienst. Veelal wordt samengewerkt met ondersteuners van provinciale sportraden, bonden en levensbeschouwelijke koepels. Op basis van deze 1-meting bestaat de indruk dat in veel projecten hetzelfde wordt aangeboden, maar dat kennis en ervaring (te) weinig worden gedeeld. Illustratief is dat een algemene website voor verenigingen met sporttakoverstijgende vragen zoals vrijwilligersbeleid, bestuursaansprakelijkheid, de vereniging als onderneming, sociale hygiëne, privatisering van de accommodatie enzovoort, tot nu toe ontbreekt. Ook hier geldt dezelfde opmerking als bij sportservicepunten. Het accent ligt bij 1^e lijns ondersteuning, terwijl juist de 2^e en 3^e lijns ondersteuning de schakels vormen voor kennisuitwisseling.

In het algemeen wordt weinig aandacht geschonken aan het uitdragen van de effecten van verenigingsondersteuning. Geconcludeerd mag worden dat door de breedtesportimpuls fors is geïnvesteerd in verenigingsondersteuning en daarmee ook in versterking van de sportinfrastructuur. Effectiviteit en efficiency zijn aandachtspunten.

3.5.3 De bewegingsconsulent als bruggenbouwer

Resultaat van de projecten

Bruggenbouwers zijn personen die in een gemeente een coördinerende rol vervullen. De bewegingsconsulent heeft bij uitstek een dergelijke functie. In de eerste drie tranches zijn in 37 projecten één of meerdere bewegingsconsulenten aangesteld. De bewegingsconsulent fungeert als spin in het web tussen buurt, onderwijs en sport (de bos-driehoek), waarbij het accent meestal ligt in het basisonderwijs. Taken van een bewegingsconsulent die het meest in de projecten terugkomen zijn:

- het ontwikkelen van activiteitenprogramma's en deze op elkaar afstemmen;
- het opzetten van dwarsverbanden tussen sport, welzijn en onderwijs;
- scholen en begeleiden van groepsleerkrachten;
- ondersteunen en adviseren bij methodieke keuze en jaarplanning van het onderwijs.

Betekenis voor de regeling

Op basis van de 60 geïnterviewde gemeenten en de projecten van de gemeenten, ramen wij het aantal bewegingsconsulenten in 2002 op 90 tot 100 tegenover 20 in 1999¹². Dat komt neer op een verviervoudiging in drie jaar. Evenals bij het sportbuurtwerk is de toename van bewegingsconsulenten geheel voor rekening van gemeenten met een breedtesportproject. Bij de gemeenten die nog geen aanvraag hebben ingediend, is het aantal bewegingsconsulenten gering en onveranderd gebleven.

De gemeenten die een bewegingsconsulent introduceren zijn positief over de effecten. Het is een functie die enerzijds praktisch en uitvoeringsgericht is (groepsleerkrachten helpen bij verbeteren lessen, zelf activiteiten begeleiden), anderzijds heeft de functie een coördinerend en organiserend aspect. Hij of zij brengt partijen bij elkaar en door de functie blijft dat contact ook behouden.

Op lokaal niveau is een bewegingsconsulent bij uitstek een initiatief om het sportaanbod te verbeteren, waarbij samenwerkingsverbanden worden gelegd tussen sport, de buurt en het onderwijs.

Zoals ook bij andere projecten, zijn de bewegingsconsulenten in de breedtesportprojecten aangesteld voor de duur van het project. Duurzaamheid is dus niet vooraf gegarandeerd. Om continuïteit te krijgen wijzen gemeenten op het belang van goede resultaten en vooral promotie van resultaten. Baarn werkt bijvoorbeeld met de Nederlandse Norm Gezond Bewegen, om aan te tonen dat de activiteiten die de bewegingsconsulenten organiseren, ook daadwerkelijk resulteren in een afname van bewegingsarmoede onder jongeren.

3.6 Conclusie versterking gemeentelijke sportinfrastructuur

De beleidsbrief breedtesportimpuls streeft o.a. naar een versterking van de lokale sportinfrastructuur (het eerste spoor zie paragraaf 1.3). Daaronder wordt verstaan meer aandacht voor sport en spelvoorzieningen in de woonomgeving, het ontwikkelen van nieuwe organisatievormen naast de traditionele sportvereniging, kaderbeleid en het creëren van een lokale sportondersteuningsstructuur.

Via de impuls zijn relatief weinig projecten gericht op het versterken of uitbreiden van **sportvoorzieningen in de buurt** (output). Dat betekent tegelijkertijd dat de effecten voor de samenleving (outcome) eveneens gering zijn. In de projecten waar wel sprake is van een concrete voorziening, zijn de effecten (het gebruik van de voorziening) duidelijk waarneembaar.

Het ontwikkelen van **nieuwe lokale organisatievormen** naast de traditionele sportvereniging, is wel sterk vanuit de impuls gestimuleerd. Na drie tranches zien we dat door sportbuurtwerk en sportstimuleringsprojecten voor doelgroepen een sportaanbod wordt gecreëerd waar ook gebruik van wordt gemaakt (outcome). In die zin beantwoorden deze resultaten aan de hoofddoelstelling van de breedtesportimpuls, namelijk het verbeteren van het lokale sportaanbod; de projecten zijn een aanvulling op het reguliere verenigingsaanbod. Veel van de projecten zijn – landelijk gezien – niet nieuw. Op lokaal niveau is het ook niet altijd innovatief, want het gaat regelmatig om uitbreiding of continuering van bestaande projecten. Verder valt op dat het om arbeidsintensieve projecten gaat, omdat men een doelgroep wil bereiken die niet georganiseerd is.

¹² Het gaat dan om functies met een vergelijkbaar takenpakket. De benaming bewegingsconsulent is nog vrij jong. Het aantal in 2002 is inclusief gedetacheerde krachten van bijvoorbeeld provinciale sportraden.

Het is nog niet waarneembaar dat *buiten de projecten* nieuwe organisatievormen ontstaan – waarbij de deelnemers het initiatief nemen voor het oprichten van een nieuwe organisatie.

Door het aanbieden van een bewegingsprogramma is er wel een organisatiestructuur – maar het is vooralsnog (meestal) de gemeente die de organisatie in stand houdt (of financieel faciliteert, samen met de breedtesportimpuls) en dat maakt het in zekere zin kwetsbaar (het zijn niet de deelnemers zoals bij een sportvereniging die de organisatie instandhouden). Een aandachtspunt is het ontbreken van betrouwbare gegevens over doorstroming naar verenigingen. Als er al cijfers zijn, dan wijzen die op een beperkte doorstroming.

Voor het versterken van de sportinfrastructuur vraagt de beleidsbrief breedtesportimpuls ook aandacht voor **kaderbeleid en de lokale ondersteuningsstructuur**. In de 0-meting is vastgesteld dat vóór aanvang van de regeling Nederland een kleine 20 sport-servicepunten telde of voorlopers daarvan. Dit aantal is via de breedtesportimpuls (en onder invloed van SPIN) sterk uitgebreid, getuige de 44 projecten in de eerste drie tranches.

Op basis van interviews met gemeenten en voortgangsverslagen bestaat de indruk dat sportservicepunten vooral een toegevoegde waarde hebben voor verenigingen op het gebied van informatieverstrekking en ondersteuning. Bovendien hebben ze een coördinerende functie binnen de gemeente. Sportservicepunten dragen in die zin vooral bij aan een meer overzichtelijke ondersteuningsinfrastructuur (de transparantiedoelstelling van SPIN). In hoeverre de ondersteuning leidt tot op het oplossen en voorkomen van problemen en versterking van verenigingen is thans nog niet aan te geven, omdat de verantwoording van sportservicepunten te instrumenteel gericht is.

Efficiency is een aandachtspunt, waarbij moet worden opgemerkt dat voor een efficiënte lokale invulling men ook afhankelijk is van de 2^e en 3^e lijns ondersteuning. Die afstemming is nog in ontwikkeling.

In 85 projecten in de eerste drie tranches is een **verenigingsondersteuner** aangesteld (output). Voor de breedtesportimpuls was naar schatting 5% tot 10% van de gemeenten actief op het gebied van verenigingsondersteuning. Landelijk besteedt nu circa 25% tot 30% van de gemeenten aandacht aan verenigingsondersteuning (hetzij via een project of via een sportservicepunt). Dat is voor een groot deel te danken aan de breedtesportimpuls (outcome).

Op basis van deze 1-meting bestaat de indruk dat in veel projecten hetzelfde wordt aangeboden, maar dat kennis en ervaring (te) weinig worden gedeeld. Ook hier geldt dezelfde opmerking als bij sportservicepunten. Het accent ligt bij 1^e lijns ondersteuning, terwijl juist de 2^e en 3^e lijns ondersteuning de schakels vormen voor kennisuitwisseling. In het algemeen wordt weinig aandacht geschonken aan het inzichtelijk maken van het effect van verenigingsondersteuning. Net als sportservicepunten zijn ondersteuningsprogramma's nog te instrumenteel gericht.

In deze 1-meting wordt de aanstelling van **bewegingsconsulenten** ook geschaard onder versterking van de infrastructuur. De bewegingsconsulent heeft een coördinerende en initierende rol en kan daarnaast ook uitvoerend bezig zijn. In de eerste drie tranches zijn in 37 projecten één of meerdere bewegingsconsulenten aangesteld (output). Landelijk is het aantal bewegingsconsulenten tussen 1999 en 2002 gestegen van 20 naar 90 tot 100. Die stijging is voor een belangrijk deel te danken aan de breedtesportimpuls (outcome).

Samenvattend mag men concluderen dat in een relatief korte periode belangrijke vorderingen zijn gemaakt om de lokale sportinfrastructuur te versterken. Die versterking uit zich in een gevarieerder sportaanbod (de sportstimuleringsprojecten) en ondersteuning van met name verenigingen.

Voor alle gemeentelijke projecten geldt dat de financiering van projecten na afloop het project niet is gewaarborgd (door de gemeente). Er kan dus nog niet worden vastgesteld of sprake is van een duurzame verbetering, zoals de breedtesportimpuls beoogt. Daarvoor is het nog te vroeg.

3.7 Sport als middel en dwarsverbanden

De breedtesportimpuls beoogt een duurzame verbetering van het lokale sportaanbod. Indien mogelijk in samenwerking met andere sectoren en waarbij sport benut wordt voor andere maatschappelijke projecten. In paragraaf 3.7 wordt bekeken in hoeverre de samenwerking met andere beleidsterreinen verloopt en wat de bijdrage is van sport voor andere terreinen.

3.7.1 Samenwerking sport en onderwijs

Inleiding

Het project Jeugd in beweging (JIB) heeft eind jaren negentig veel aandacht besteedt aan sport en onderwijs. JIB heeft onder andere gewerkt met pilotprojecten om kennis op te doen en te verspreiden. Verschillende initiatieven in de breedtesportimpuls op het snijvlak van sport en onderwijs, maken gebruik van ervaringen die in JIB zijn opgedaan.

Resultaat projecten

Onderwijs behoort samen met welzijn tot de twee beleidssectoren waar in het kader van de breedtesportimpuls intensief mee wordt samengewerkt. In de 1^e en 2^e en 3^e tranche is ongeveer € 5 miljoen subsidie toegekend aan onderwijsprojecten (voor de gehele projectperiode) en dat is exclusief projecten waarin een bewegingsconsulent is aangesteld. Het gaat vooral om sportoriëntatieprojecten (48x), naschoolse opvang of brede schoolprojecten en sport (29x) en introductie van een jeugdsportpas (22x). Minder vertegenwoordigd zijn educatieprojecten (9x), ondersteunen van groepsleerkrachten (4x, meestal via een bewegingsconsulent) en schoolzwemmen (4x). De nadruk van de projecten ligt op het basisonderwijs.

De sportoriëntatieprojecten, de naschoolse sportprojecten en de sportpasprojecten hebben meestal tot doel kinderen kennis te laten maken met sport en doorstroming te stimuleren naar reguliere sportverenigingen. Naast onderwijs en sport ziet men in projecten wordt samengewerkt met verenigingen en sportscholen. De samenwerking speelt zich met name af op operationeel niveau – heel projectgericht. Voor de uitvoering is men afhankelijk van medewerking van de scholen (en vrijwilligers bij verenigingen). In het basisonderwijs zijn dat meestal de groepsleerkrachten en in het voortgezet onderwijs de vakleerkrachten. Dat is – door de werkdruk in het onderwijs - soms een belemmering om een project rond te krijgen. De vrijwilligersproblematiek is voor verenigingen een reden om niet mee te doen. Of omdat verenigingen op dat moment geen baat hebben bij nieuwe leden.

In paragraaf 3.5.3 is ingegaan op het aanstellen van bewegingsconsulenten. Deze personen hebben heel vaak een ondersteunende en coördinerende functie voor het onderwijs. Naast begeleiding van sportkennismakingsprojecten in het onderwijs, zijn in verschillende breedtesportprojecten groepsleerkrachten begeleid om beter bewegingsonderwijs te geven. Hoewel het ondersteunen van groepsleerkrachten niet zo vaak voorkomt, zijn het projecten die structureel een verbetering bewerkstelligen van het bewegingsonderwijs.

Betekenis voor de regeling

De sportstimuleringsprojecten in samenwerking met het onderwijs kunnen als een aanvulling worden beschouwd op het bestaande sportaanbod. De deelname aan de projecten is vaak hoog en men mag concluderen dat dergelijke projecten voorzien in een behoefte bij kinderen en jongeren. Positief is dat de jongeren in hun eigen omgeving kennismaken met sport en wat aanspreekt is de variatie in de programma's waardoor men met veel sporten kennismaakt.

In verschillende projecten worden trendy of niet alledaagse sporten geïntroduceerd zoals waterskiën, kanoën, zeilen, streetdance, acrobatiek, schermen, baanwielrennen, mountainbiken of handboogschieten.

Over eventuele *doorstroming naar verenigingen* zijn nog mondjasmaat gegevens beschikbaar.

De eerste indruk is dat de doorstroming niet bijzonder hoog is. Signalen zijn er dat een deel van de deelnemers al actief met sport en bewegen bezig was.

Sommige gemeenten anticiperen daarop en starten dergelijke projecten juist in buurten waar men vooraf de indruk heeft dat de sportdeelname lager is of een duidelijke behoefte is aan verbreding van voorzieningen voor de jeugd. In Enschede bijvoorbeeld worden in bepaalde buurten extra gymlessen aangeboden tijdens schooltijd.

Afgezien van het sportstimuleringsdoel (bewegingsarmoede tegengaan), hebben de projecten ook een toegevoegde waarde voor het onderwijs. Scholen kunnen meer aanbieden en zich onderscheiden van andere scholen. Verbreding van het aanbod past ook in de ontwikkeling van brede scholen en uitbouw van naschoolse activiteiten.

3.7.2 Sport en welzijn

Naast onderwijs is welzijn het beleidsterrein waar in de breedtesportimpuls sport de meeste samenwerking mee heeft. Bij sportbuurtwerk en sportstimuleringsprojecten voor doelgroepen (o.a. ouderen, jeugd) is vaak sprake van samenwerking met welzijn. Deze projecten zijn beschreven in paragraaf 3.4.1 en 3.4.2. De samenwerking speelt zich vooral op uitvoerend niveau af en minder op beleidsmatig niveau. Dat uit zich in overleg met en inzet van buurtwerkers, opbouwwerkers, jeugdwerkers, samenwerking met ouderenconsulenten of een stichting Welzijn Ouderen enzovoort.

3.7.3 Sport en ruimtelijke ordening en/of milieu

Inleiding

In de beleidsbrief breedtesportimpuls wordt gewezen op de mogelijkheid om dwarsverbanden te realiseren tussen enerzijds sport en anderzijds ruimtelijke ordening, milieu en recreatie. Doel is evenwichtige afweging van waarden en inbreng van specifieke sportkennis bij planvorming en inrichtingsprocessen.

Resultaat projecten en betekenis voor de regeling

Tot dusverre zijn er nauwelijks projecten in de breedtesportimpuls met als doel om dergelijke dwarsverbanden te realiseren. In Eindhoven is in het kader van de breedtesportimpuls sprake van samenwerking tussen sport en ruimtelijke ordening bij de herontwikkeling van een traditioneel sportcomplex tot een multifunctioneel sport en vrijetijdsgebied. In de gemeente Haarlem is de afdeling sport structureel betrokken bij inrichtingsvraagstukken in de stad, maar die samenwerking is geen initiatief vanuit de breedtesportimpuls.

3.7.4 Sport en criminaliteitspreventie

In de 0-meting breedtesportimpuls waren gemeenten niet bezig met projecten, specifiek gericht op criminaliteitspreventie. Wel is opgemerkt dat van sportbuurtwerk een preventieve werking uitgaat. Door de sterke uitbreiding van sportbuurtwerk in de breedtesportimpuls wordt in die zin ook bijgedragen aan het voorkomen van criminaliteit en het vergroten van

leefbaarheid en veiligheid in de buurt. De bijdrage van sportbuurtwerk voor leefbaarheid en veiligheid is gebaseerd op indrukken van direct betrokkenen. Objectieve gegevens over afname van vernieling of vermindering van klachten zijn in geen van de sportbuurtwerkprojecten beschikbaar.

De toegevoegde waarde van sportbuurtwerk voor veiligheid en leefbaarheid hoeft niet via statistieken gestaafd te worden. Belangrijk is de constatering dat sportbuurtwerk vaak een continu karakter heeft, een grote deelname kent (en dus voorziet in een behoefte), dat een programma onder begeleiding wordt aangeboden (toezicht en contact met jongeren), dat er samenwerking is met jongerenwerkers of buurtwerkers en soms ook met de politie en bureau HALT. Dat is op zich voldoende om te spreken van een bijdrage aan veiligheid en leefbaarheid.

3.7.5 Sport en werkgelegenheid

Inleiding

In de beleidsbrief breedtesportimpuls (1999) is vastgesteld dat de sportsector een bescheiden rol speelt bij de bestrijding van de werkloosheid. Via een I/D-baan of een WIW dienstverband¹³ kunnen arbeidskrachten in de sport ingezet worden en kan de sport een bijdrage leveren aan werkloosheidsbestrijding.

Resultaat projecten

In weinig projectaanvragen wordt voorgesteld om ID-banen in te zetten. Dat geldt voor tien projecten in de eerste drie tranches. Wel komt het voor dat in de uitwerking I/D-banen worden gerealiseerd, die niet in de projectaanvraag zijn opgenomen. Op basis van de jaarlijkse projectverantwoording van gemeenten wordt het aantal gemeenten met ID-banen in breedtesportprojecten op circa 20 geraamd en het aantal ID-banen op 50.

Betekenis voor de regeling

Volgens de 0-meting telde de sport in 1999 1.285 ID-banen. Daarnaast waren er medio 1999 1.200 WIW-dienstbetrekkingen en 50 werkervaringsplaatsen in de sport- en recreatiesector.

Volgens LC zijn er medio oktober 2001 1.547 ID-banen in de sport. Dat is een verdere stijging (+ 20%) ten opzichte van het begin van de breedtesportimpuls. Deze stijging is maar in beperkte mate toe te schrijven aan de breedtesportimpuls. Voor de introductie van de impuls, groeide het aantal ID-banen in de sport al sterk mede gestimuleerd door het expertisecentrum dat is ondergebracht bij LC. Van de stijging die zich heeft voorgedaan bij I/D-banen, is bij WIW-dienstbetrekkingen en werkervaringsplaatsen geen sprake. Op basis van beschikbare cijfers¹⁴ is de indruk dat het aantal dienstbetrekkingen in de sport- en recreatie stabiel is gebleven of licht afneemt.

Algemeen mag men stellen dat de sport (absoluut gezien) een grotere rol speelt voor gesubsidieerde werkgelegenheid, maar dat dit resultaat maar voor een deel het gevolg is van de breedtesportimpuls.

De weg van gesubsidieerde banen naar niet-gesubsidieerde banen is moeilijk. Uit onderzoek van SZW blijkt dat succesvolle uitstroom naar werk in de sport lager ligt dan in kinderopvang, onderwijs, zorgsector en openbare veiligheid.¹⁵ De relatief grote kloof in de sport

¹³ WIW staat voor Wet Inschakeling Werkzoekenden. De ID-regeling staat voor In- en Doorstroombanen

voor langdurig werklozen en is de opvolger van de zogenaamde Melkertbanen-regeling.

¹⁴ Op branche-niveau zijn tegenwoordig alleen nog maar procentuele cijfers beschikbaar (zonder decimaal), waardoor minder nauwkeurig is vast te stellen hoe het aantal banen per branche zich ontwikkelt.

¹⁵ NEI, Rapportage ID-monitor juli-december 2000, Rotterdam, december 2001.

tussen instroombanen en niet gesubsidieerde banen (mbo/hbo niveau) zou daar debet aan zijn.¹⁶ In de sport is de uitstroom (4% in de tweede helft 2000 van het aantal ID-banen in de sport), iets lager dan in andere branches (circa 5% a 6%). Van de uitstroom vindt gemiddeld 37% regulier werk (bij dezelfde of een andere werkgever). In de sport ligt dat aandeel op 25% in de tweede helft 2000.

Naast gesubsidieerde arbeid heeft de breedtesportimpuls ook te maken met niet gesubsidieerde arbeid. Actuele cijfers over niet gesubsidieerde werkgelegenheid binnen de sport zijn niet beschikbaar. De breedtesportimpuls heeft echter onmiskenbaar tot een groei van de werkgelegenheid geleid. Op basis van deze 1-meting is al geconstateerd dat het aantal sportbuurtwerkers is toegenomen van 115 (1999) naar 225 (2002). Bij bewegingsconsulenten gaat het om een stijging van 20 naar 90 tot 100. Verder zijn vanuit de impuls 44 sportservicepunten gefinancierd (zowel onderbrengen van bestaande formatie als uitbreiding van formatie).

Ook voor sportstimuleringsprojecten voor ouderen (84 projecten), gehandicapten (32 projecten) en Club Extra (15 projecten) is behoefte aan uitbreiding van uitvoerend personeel. Illustratief is dat een groot aantal gemeenten vertraging heeft bij de uitvoering van de projecten door een tekort aan personeel. Een concreet cijfer is niet te geven doordat gemeenten veelvuldig gebruik maken van derden en niet kunnen aangeven of het om bestaande werkgelegenheid gaat of uitbreiding. Op grond van de uitbreiding in sportbuurtwerk, bij bewegingsconsulenten, bij sportservicepunten en het grote aantal sportstimuleringsprojecten is een toename van 300 tot 500 arbeidsplaatsen aannemelijk.

3.7.6 Sport en gezondheid

Voor de breedtesportimpuls kwam de relatie tussen sport en gezondheid nog het sterkst tot uitdrukking in bewegingsprogramma's voor ouderen. Sport en gezondheid was verder één van de thema's van het project Jeugd in Beweging, dat in de periode 1997-2001 is uitgevoerd.

In de breedtesportimpuls is het aantal projecten dat zich expliciet richt op gezondheid beperkt. Het gaat daarbij om educatieve projecten in het onderwijs (negen projecten) die voortborduren op JIB en bewegingsprogramma's voor chronisch zieken (zes projecten). Impliciet wordt in sportstimuleringsprojecten voor ouderen (GALM, SCALA) wel aandacht geschonken aan gezondheid, getuige de fittest, het bewegingsadvies en de bestrijding van bewegingsarmoede. Bij MBvO is er aandacht voor houdingsadviezen. Club Extra richt zich op jongeren met een motorische achterstand. Door het grote aantal sportstimuleringsprojecten is er daardoor ook aandacht voor gezondheid. Samenwerking met gezondheidsinstellingen bij het opzetten en uitvoeren van projecten is echter vrij beperkt.

3.8 Conclusie sport als middel en dwarsverbanden

De breedtesportimpuls beoogt de (meer)waarde van sport optimaal te benutten en dwarsverbanden aan te leggen tussen sport en andere beleidsterreinen.

Output

In de eerste drie tranches van gemeenten zien we dat de samenwerking tussen sport en andere beleidsterreinen het sterkst is met onderwijs en welzijn (sportbuurtwerk en sportstimulering van doelgroepen). Samenwerking met gezondheid en werkgelegenheid komt minder frequent voor. Met recreatie, ruimtelijke ordening, milieu of veiligheid wordt in projecten nauwelijks samengewerkt.

¹⁶ SZW Uitstroom werkt, 2000.

Samenwerking met onderwijs en welzijn speelt zich vooral af op uitvoerend en coördinerend niveau. Het initiatief voor de samenwerking komt meestal vanuit de sport. Bij samenwerking is sport niet het enige beleidsterrein dat middelen beschikbaar stelt. Middelen worden ook vanuit andere beleidsterreinen ingezet, zoals groeps- en vakleerkrachten in het onderwijs, opbouwwerkers, jongerenwerkers, GALM- of MBvO-consulenten (welzijn) en gesubsidieerde werkgelegenheid (Sociale Zaken). De meeste middelen komen wel bij de sport vandaan.

Outcome

Voor andere beleidsterreinen levert de samenwerking met sport een meerwaarde door verbreding van voorzieningen op lokaal niveau, het stimuleert contacten (voor deelnemers) en het vermindert bewegingsarmoede. Continuïteit bij samenwerking is niet gewaarborgd doordat de financiering uitsluitend is gedekt voor de duur van het project.

4. TUSSENSTAND BREEDTESPORTIMPULS BIJ BONDEN

4.1 Inleiding

Evenals gemeenten kunnen landelijke sportorganisaties (verder aangeduid met bonden) een subsidieaanvraag in het kader van de breedtesportimpuls bij het ministerie van VWS indienen.

De doelstellingen en de criteria van de stimuleringsregeling worden via een jaarlijkse VWS-circulaire aan de sportbonden kenbaar gemaakt. De circulaire bevat de volgende toetsingscriteria, die mede ontleend zijn aan de beleidsbrief breedtesportimpuls.

- Projecten zijn gericht op versterking van de lokale sportinfrastructuur, met name wat betreft sportverenigingen.
- Inzet van sport als middel om maatschappelijke problemen op te lossen.
- Er dienen verbanden te worden gelegd tussen sportaanbieders en andere aan de sport gerelateerde sectoren, zoals onderwijs, wijk- en buurtwerk en gezondheidszorg.
- Er moet sprake zijn van duurzaamheid en continuïteit na afloop van de projectperiode.
- Er is zo mogelijk sprake van ondersteuning door landelijke sportorganisaties aan verenigingen in gemeenten met een breedtesportproject.
- Het project kan gericht zijn op voorlichting en informatieverstrekking aan verenigingen in gemeenten die nog geen aanvraag hebben ingediend.
- Er wordt gestreefd naar samenwerking op lokaal niveau, tussen gemeenten en verenigingen, tussen verenigingen onderling en tussen verenigingen en andere lokale organisaties.
- Er is sprake van activiteiten van een landelijke sportorganisatie waarbij wordt samengewerkt met gemeenten.

Hoofdstuk 4 beschrijft de vorderingen van de bonden die in het najaar 2000 (als eerste groep bonden) gebruik hebben gemaakt van de breedtesportimpuls. Voordat de breedtesportimpuls voor bonden beschikbaar kwam, waren bonden – op het gebied van infrastructuur - vooral actief met verenigingsondersteuning en het aanbieden van opleidingen (bron: O-meting breedtesportimpuls). Net als bij gemeenten waren grote bonden verder met deze activiteiten dan kleine bonden.

Onderwijs was het beleidsveld waar bonden voor invoering van de breedtesportimpuls het meest mee samenwerkten, vooral met als insteek ledenwerving.

4.2 Voortgang uitvoering

In het najaar 2000 zijn 11 aanvragen ingediend door in totaal 17 bonden. Uit de interviews blijkt dat alle projecten vertraging hebben opgelopen ten opzichte van de in de aanvraag opgenomen planning. Voor deze vertraging is een aantal oorzaken aan te wijzen.

Eén van de oorzaken voor de vertraging is de bevestiging van definitieve toekenning van de projectsubsidies in mei 2001. In de meeste gevallen kon de implementatie van de projecten hierdoor pas medio 2001 worden gestart.

Daarnaast geeft een aantal bonden aan dat ook interne (personele) ontwikkelingen tot vertraging in de projecten hebben geleid. Hierbij moeten worden gedacht aan herstructurering van taken op het bondskantoor, bestuurswisselingen of het vertrek van bondsmedewerkers.

Een derde reden waarom in veel gevallen de planning van het eerste projectjaar niet is gehaald, is de voorbereidingstijd van de projecten. Door de geïnterviewden is aangegeven dat de projectaanvraag (najaar 2000) veelal in korte tijd is opgesteld. Een groot deel van 2001

is gebruikt om de feitelijke voorbereiding van het project ter hand te nemen. Voor vier bonden betekende dit dat pas in de eerste maanden van 2002 een daadwerkelijke start is gemaakt.

4.3 Versterking van de lokale sportinfrastructuur door bonden

4.3.1 Verenigingsondersteuning

De doelstelling om de lokale sportinfrastructuur te versterken heeft met name betrekking op het verbeteren van het functioneren van sportverenigingen. Verenigingsondersteuning neemt dan ook bij zeven van de acht geïnterviewde bonden een belangrijke plaats in het breedtesportimpulsproject in. De ondersteuning komt neer op het inventariseren van vragen en het informeren over ondersteuningsmogelijkheden (zie ook paragraaf 4.3.2 Aanjaagfunctie). De Koninklijk Nederlandse Schaak Bond wil de ondersteuning versterken door de presentatie van de elektronische schaakacademie op hun website.

Bonden die nog *geen* breedtesportimpulsproject in uitvoering hebben, besteden ook aandacht aan verenigingsondersteuning, zij het iets minder dan bonden met een breedtesportproject.

Van de vijftien benaderde bonden zonder breedtesportimpulsproject, bieden vier bonden geen verenigingsondersteuning aan. Bij twee van deze vier bonden ontbreekt de noodzakelijke capaciteit op het bondskantoor en bij twee andere bonden is het een bewuste keuze omdat verenigingen daar geen behoefte aan hebben.

Dertien van de vijftien "controlegroep-bonden" beogen een intensivering van ondersteuningsactiviteiten. Men ziet een mogelijke aanvraag in het kader van de breedtesportimpuls als een belangrijk instrument om deze gewenste situatie te bereiken.

Van de geïnterviewde eerste tranche-bonden hebben drie bonden afspraken met provinciale sportraden met betrekking tot hun breedtesportimpulsproject. Van de bonden in de controlegroep (nog geen breedtesportimpuls) geeft ongeveer eenderde deel aan contacten te onderhouden met de IOS (Interprovinciale Organisatie Sport) of afzonderlijke sportraden. De taakverdeling tussen bond en sportraad betreft meestal het onderscheid tussen sportspecifieke en algemene organisatorische ondersteuning.

Geconcludeerd kan worden dat veel bonden aandacht geven aan ondersteuning ter versterking van de organisatie en activiteiten van sportverenigingen. Verschillen in aanpak tussen bonden met en zonder een breedtesportimpulsproject zijn gering. Het belangrijkste verschil is dat via de impuls de bonden meer capaciteit hebben gekregen voor het leggen van contacten met verenigingen. Ondersteuning door bonden wordt instrumenteel benaderd, in termen van de beschikbaarheid van formatie of dagdelen per vereniging. Over de effecten voor de vereniging zijn geen gegevens bekend.

4.3.2 Aanjaagfunctie

In de meeste projecten van bonden die in het najaar 2001 een aanvraag hebben ingediend, is sprake van een zogenaamde aanjaagfunctie. Hierin is aansluiting gezocht bij het eerder genoemde "format" zoals dat door NOC*NSF in samenwerking met een aantal bonden is ontwikkeld.

Het idee van de aanjaagfunctie is ontstaan na de eerste aanvraagronde van gemeenten in 1999. NOC*NSF heeft toen geconstateerd dat verenigingen weinig inbreng hebben gehad bij het opstellen van aanvragen en van bonden kreeg NOC*NSF signalen dat weinig verenigingen betrokken waren bij de uitvoering van projecten. Om dat te veranderen is voorgesteld dat bonden met hun aanvraag "aanjagers" kunnen aanstellen, die contacten onderhouden met verenigingen, verenigingen betrekken bij de breedtesportimpuls en samenwerkingsverbanden op lokaal niveau stimuleren.

Uit de interviews met de bonden die in 2000 hun aanvraag hebben ingediend, blijkt dat de aanjaagrol op diverse manieren is ingevuld. In vier gevallen is sprake van een nieuwe functie die door één of twee personen wordt vervuld. Bij drie bonden is gekozen om de aanjaagrol onder te brengen bij bestaande functies en te integreren in bestaande activiteiten.

De aanjaagfunctie betekent in de praktijk het voeren van accountgesprekken met verenigingen.

De aanjager heeft een tweeledige functie. In de eerste plaats het stimuleren van deelname van verenigingen aan de breedtesportimpuls en daarnaast versterkt het de verenigingsondersteuning van de bond. Alle bonden die deze aanjaagfunctie in hun project hebben opgenomen, geven aan dat het beoogde aantal accountgesprekken in het eerste jaar niet is gehaald. Een aantal bonden heeft in het begin van het tweede projectjaar (2002) een inhaalslag gemaakt.

In hoeverre aanjagers een bijdrage leveren aan het betrekken van verenigingen bij de breedtesportimpuls is vooralsnog niet duidelijk. De aanjager wijst daar waar mogelijk op de aanwezigheid van een lokaal breedtesportproject van de desbetreffende gemeente, maar het direct betrekken van verenigingen bij de uitvoering valt tegen. Volgens bonden is een breedtesportproject voor de start al omschreven en samenwerkingspartners zoekt de gemeente meestal in de opstartfase. Het is zeker niet zo dat iedere vereniging op ieder moment aan een gemeentelijk breedtesportproject kan meedoen. Verder komt het nauwelijks voor dat aanjagers verenigingen attenderen en voorlichten over de mogelijkheden van de breedtesportimpuls in gemeenten die nog geen aanvraag hebben gedaan. Reden hiervoor is dat men de kans dat een verenigingsinitiatief uiteindelijk tot een aanvraag van een gemeente leidt, zeer klein acht. Een gemeente zonder project, zal een analyse voor de totale gemeente als vertrekpunt willen. Dat is de ervaring van in ieder geval de Koninklijke Nederlandse Hockey Bond en het Koninklijk Nederlandse Watersport Verbond, die beide intensief gemeenten hebben benaderd.

De aanjagers vervullen wel een rol voor verenigingsondersteuning, zoals het inventariseren van wensen en problemen bij verenigingen en het informeren over het ondersteuningsaanbod.

Het vermoeden dat verenigingen weinig bij de uitvoering van de breedtesportimpuls betrokken zijn, wordt niet door de resultaten van de 1-meting bevestigd. Op zich is het vermoeden wel te begrijpen als men kijkt naar de bijna 30.000 verenigingen in Nederland. Bonden krijgen relatief weinig bevestiging van verenigingen dat zij meedoen aan de impuls. Maar de (30.000) verenigingen zijn niet het ijkpunt, maar de circa 500 deelprojecten. Volgens informatie afkomstig van de subsidiebeoordeling zijn sportverenigingen betrokken bij 47% van de deelprojecten in de eerste gemeentelijke tranche en 56% van de deelprojecten in de tweede tranche. Uit een analyse van de besteding van de financiële middelen (zie paragraaf 2.4), blijkt dat eenderde van de subsidie die via *gemeenten* is aangevraagd, ten goede komt aan verenigingsondersteuning en sportservicepunten (terwijl de georganiseerde sport ook bij andere gemeentelijke projecten is vertegenwoordigd). Uit deze cijfers blijkt niet dat verenigingen weinig betrokken zijn bij de uitvoering.

4.4 Sport als middel en dwarsverbanden tussen beleidsvelden bij bonden

De breedtesportimpuls streeft er naar om sport ook te benutten (indien mogelijk) voor andersoortige maatschappelijke projecten, zoals het bevorderen van sociale cohesie, het tegengaan van bewegingsarmoede en het bestrijden van verveling en vandalisme onder jongeren.

Alle bonden onderschrijven de positieve bijdrage van sport in diverse maatschappelijke processen. In de 0-meting bleek echter dat deze "sport als middel"-gedachte voor bonden

geen doel op zich is. Bonden richten zich wel op specifieke doelgroepen, maar voornamelijk met als doel ledenwerving of –behoud.

Ook uit de interviews in de 1-meting blijkt dat bij bonden (eerste tranche bonden en controlegroep zonder subsidie) en de aangesloten sportverenigingen de specifieke aandacht voor sport als middel in maatschappelijke problematiek geen prioriteit heeft. Door de beperkte capaciteit van bonden en de drukke reguliere werkzaamheden is het ontwikkelen van speciale “sport als middel-projecten” niet of nauwelijks mogelijk. Bonden vinden het belangrijk dat verenigingen vitaal zijn en vitale verenigingen zijn in staat om op lokaal niveau samen te werken in projecten met andere beleidsterreinen (zoals onderwijs, gezondheid, welzijn). De rol van bonden is in die zin vooral voorwaardenscheppend.

4.5 Samenwerking met gemeenten en andere lokale partijen

Samenwerking tussen bonden en gemeenten

Ondanks het feit dat veel bonden de voordelen van samenwerking op lokaal niveau, met name met gemeenten, onderschrijven, verloopt dit zeer stroef. Er zijn tussen bonden (met of zonder breedtesportimpuls) en gemeenten *nauwelijks samenwerkingsverbanden*.

Het (persoonlijk) benaderen van gemeenten kost veel tijd. Door de veelal beperkte beschikbare formatie op het bondskantoor kan slechts een kleine groep gemeenten worden benaderd. Een contact of overleg met een gemeente is echter geen garantie voor samenwerking. Door één van de geïnterviewde bondsmedewerkers is de veelbetekende opmerking gemaakt dat van de tien contacten er soms maar één (op termijn) leidt tot een bepaalde vorm van samenwerking.

Bonden geven verder aan dat zij vaak geconfronteerd worden met “dichtgetimmerde” gemeentelijke breedtesportimpuls-projecten. De beschikbare gemeentelijke projectgelden lijken in de meeste gevallen al verdeeld. Voor nieuwe initiatieven (bijvoorbeeld samenwerking op lokaal niveau) zijn de mogelijkheden dan beperkt.

Als er al contact is met gemeenten verloopt dit vaak op ad hoc-basis. Vaak hebben deze contacten te maken met accommodatieproblematiek van verenigingen. In dit opzicht heeft de breedtesportimpuls voorsnog geen verandering ten opzichte van de bevindingen in de O-meting teweeggebracht.

Een ander knelpunt wordt gevormd door (bonds)projecten die gemeentegrenzen overstijgen. Wanneer verenigingen (bijvoorbeeld schermverenigingen) leden uit meerdere gemeenten of regio's vertegenwoordigen (en in hun bestaansrecht ook hiervan afhankelijk zijn), levert ondersteuning door individuele gemeenten problemen op. Wanneer een groot aantal leden niet woont in de gemeente waar de vereniging is gevestigd, is deze gemeente vaak niet bereid (financiële) ondersteuning te bieden.

In enkele gevallen is er wel rechtstreeks contact tussen bonden en gemeenten zoals in het breedtesportimpuls-project van de Koninklijke Nederlandse Atletiek Unie waarbij gemeenten schoolatletiek-pakketten afnemen of bij sportstimuleringsactiviteiten van de Nederlandse Basketball Bond. De bowlingfederatie is een pilotproject in Schiedam gestart waarbij een samenwerkingsverband is opgezet tussen de federatie, de plaatselijke vereniging, het bowlingcentrum en de gemeente. Doelstelling is promotie van de bowling met name onder schooljeugd. Bij succes wil men vergelijkbare samenwerkingsverbanden opzetten in andere gemeenten in Nederland.

Opvallend is dat het leggen van contacten over mogelijke samenwerking in breedtesportimpulsprojecten nauwelijks plaatsvindt op initiatief van gemeenten.

Geconcludeerd kan worden dat de breedtesportimpuls vooralsnog niet leidt tot meer samenwerking tussen bonden en gemeenten, ondanks de inspanningen van de aangestelde aanjagers.

Samenwerking met andere lokale instanties

Samenwerking met andere lokale instanties zoals scholen (sportoriëntatieprogramma's) of welzijnsinstellingen vindt plaats op initiatief van verenigingen. In de meeste gevallen gebeurt dit zonder tussenkomst van bonden. De mate van samenwerking met andere lokale instanties verschilt niet tussen bonden met en zonder een breedtesportimpulsproject.

Samenwerking tussen verenigingen

Een aantal bonden versterkt de samenwerking tussen verenigingen, zoals de hockeybond en de basketbalbond. In Nijmegen en Eindhoven zijn zogenaamde basketbalbolwerken ontstaan. Deze bolwerken fungeren overigens ook als pilot in het landelijke PrinS-project, waarbij betaalde managers bij sportverenigingen zijn aangesteld¹⁷. Bij de meeste bonden is echter nog geen sprake van structurele samenwerking tussen verenigingen. Wel gebruiken bonden vaak "good practise" voorbeelden van andere verenigingen in ondersteuningstrajecten bij en advisering van hun leden. Deze aanpak is echter al vóór de breedtesportimpuls ingezet.

4.6 Slotopmerkingen bonden

Winstpunt Breedtesportimpuls

Hoewel veel projecten zich nog in een beginstadium bevinden, zien de "eerste tranchebonden" de aandacht voor breedtesport als voornaamste winstpunt van de breedtesportimpuls. Zowel gemeenten als sportbonden worden door de regeling aangezet om bewuster na te denken over breedtesportontwikkeling en de rol van sport in de (lokale) samenleving.

Enkele bonden geven aan dat de breedtesportimpuls de mogelijkheid biedt om bestaande (succesvolle) lokale activiteiten te intensiveren en uit te breiden naar meerdere gemeenten en verenigingen. De initiatieven die op ad hoc-basis zijn ontstaan, kunnen met behulp van de breedtesportimpuls in een breder (beleidsmatig) kader worden geplaatst. In een aantal gevallen betekent het breedtesportimpuls-project ook dat op (eerder geformuleerde) intenties nu ook actie kan worden ondernomen.

Noodzaak goede randvoorwaarden

Een aantal geïnterviewden benadrukt het belang van goede randvoorwaarden voor de sportverenigingen. Als van verenigingen daadwerkelijk een bijdrage wordt verwacht in lokale projecten (samenwerkingsverbanden), dan is beschikbaarheid van accommodatie, materiaal en gekwalificeerd kader cruciaal. In veel gevallen vinden contacten of overlegsituaties tussen bonden en gemeenten plaats naar aanleiding van accommodatieproblematiek.

¹⁷ PrinS staat voor Professionalisering in de Sport. Dit project is geïnitieerd door NOC*NSF en wordt gefinancierd door VWS. In 2000 zijn vijftien pilotprojecten geselecteerd, waarbij gedurende vijf jaar de ervaringen en ontwikkelingen met een betaalde verenigingsmanager worden gevolgd.

Voortzetting breedtesportimpuls-projecten

Alle geïnterviewde eerste tranche-bonden (aanvraag 2000) geven aan dat zij sceptisch zijn over het structurele karakter van de breedtesportimpuls-initiatieven. Het vermoeden bestaat dat ontwikkelingen en samenwerkingsverbanden verdwijnen als de projectsubsidie ophoudt. Men verwacht dat bij gemeenten en bonden geen mogelijkheden zijn om deze met eigen middelen voort te zetten. Hoewel de projecten in de meeste gevallen zeer recent zijn gestart, zoekt een aantal bonden al naar middelen om na de projectperiode een structurele voorziening voor bekostiging te treffen. Hierbij kan worden gedacht aan particuliere sponsoring of verhoging van de bondscontributie. In geen enkel geval is hierover al uitsluitel te geven.

Van de vijftien benaderde bonden die nog niet meedoen aan de breedtesportimpuls, hebben twaalf wel de intentie om daar aan mee te doen. Voor de meeste geldt dat nog niet duidelijk is op welke termijn dit zal gebeuren. Ook in de inhoudelijke opzet of richting is nog geen keuze gemaakt. Veel van deze bonden zien in de beperkte personeelscapaciteit op het bondsbureau een knelpunt voor het opzetten van een project en het aanvragen van de subsidie. Een tweede, veelgenoemd knelpunt zijn de benodigde middelen voor cofinanciering. Veel bonden geven aan op dit moment niet te weten welke bronnen moeten worden aangeboord om de eigen financiële bijdrage rond te krijgen.

4.7 Conclusies bonden

Inleiding

De resultaten van de breedtesportimpuls bij bonden beperken zich tot die bonden die in het najaar 2000 een aanvraag hebben ingediend en in de loop van 2001 met hun project zijn gestart.

In deze tussentijdse evaluatie zijn de eerste ervaringen met deze projecten verzameld.

De doelstelling van de breedtesportimpuls is voor bonden en gemeenten in hoofdlijnen gelijk.

Er zijn wel accentverschillen. Van bonden wordt verwacht dat ze verenigingen informeren in gemeenten die nog geen breedtesportaanvraag hebben ingediend en stimuleren om mee te doen aan een breedtesportproject. Ook kunnen zij verenigingen ondersteunen in gemeenten die wel een breedtesportproject hebben.

Resultaat van de projecten

In totaal zijn elf aanvragen ingediend. Één aanvraag betreft een gezamenlijke aanvraag van zeven bonden, zodat zeventien bonden in 2001 zijn gestart met de breedtesportimpuls (output). Van de elf aanvragen richten negen zich op het aanstellen van zogenaamde aanjaagfunctie. De aanjaagfunctie betreft zowel het onderhouden van contacten met sportverenigingen als het stimuleren van samenwerkingsverbanden op lokaal niveau. Het beoogde aantal accountgesprekken blijkt in het eerste jaar niet te zijn gehaald.

Betekenis voor de regeling (outcome)

De resultaten van de aanjaagprojecten zijn na één jaar nog weinig zichtbaar (outcome) voor wat betreft samenwerking tussen gemeenten en bonden. Er zijn tussen bonden (met of zonder breedtesportimpuls) en gemeenten *nauwelijks samenwerkingsverbanden*. Dat komt doordat samenwerking tussen bonden en gemeenten vooraf teveel als doel is gesteld. Voor samenwerking is een gemeenschappelijke agenda nodig en die is vooraf nooit concreet gemaakt. Verder zijn de mogelijkheden voor een bond om verenigingen meer te betrekken bij het aanvragen en uitvoeren van breedtesportprojecten niet groot. Lopende breedtesportprojecten zijn vaak "dichtgetimmerd" en dat is ook logisch want er wordt vooraf een uitgewerkt plan verwacht met de deelnemende partijen en een specificatie van inzet en kosten. Het attenderen en voorlichten van verenigingen over de mogelijkheden van de breedtesportimpuls in gemeenten die nog geen aanvraag hebben gedaan komt nauwelijks voor.

Reden hiervoor is dat men de kans dat een verenigingsinitiatief uiteindelijk tot een aanvraag van een gemeente leidt, zeer klein acht.

De aanjagers dragen wel bij aan een versterking van de sportinfrastructuur. Door het bezoeken van verenigingen wordt de afstand tussen bond en verenigingen kleiner, signaleert de bond eerder problemen en kan men informatie geven en wijzen op mogelijkheden om problemen op te lossen.

Volgens bonden is een meerwaarde van de impuls, dat de regeling zowel bonden als gemeenten aanzet om bewuster na te denken over breedtesportontwikkeling en de rol van sport in de (lokale) samenleving.

5. EXTERNE ONTWIKKELINGEN EN DE BREDTESPORTIMPULS

De resultaten van de breedtesportimpuls worden niet alleen bepaald door de projecten zelf (autonome ontwikkeling), maar mogelijk ook door de omgeving waarin de breedtesportimpuls opereert. In het kort worden de meest relevante ontwikkelingen beschreven.

Ondersteuning en kaderbeleid

Sinds 1997 wordt in het SPIN project gewerkt aan een transparante, effectieve en efficiënte ondersteuningsinfrastructuur. Dat heeft in juni 2001 geresulteerd in een masterplan: een raamwerk voor de sportondersteuning. Een van de beginselen van het masterplan is dat verenigingen voor ondersteuning terecht kunnen bij een netwerk van gemeentelijke sportservicepunten (voor sporttakoverstijgende vragen). Voor sporttakspecifieke vragen is de ledenservice van een bond het eerste aanspreekpunt. Naast deze zogenaamde frontoffice-organisaties, onderscheidt het masterplan backoffice-organisaties, waaronder de provinciale ondersteuningsorganisaties.

SPIN stimuleert de (verdere) ontwikkeling van gemeentelijke sportservicepunten, van provinciale ondersteuningsorganisaties en ledenservice bij bonden. Omdat via SPIN geen middelen beschikbaar zijn voor het oprichten van de ondersteuningsorganisaties, wordt hiervoor de breedtesportimpuls gebruikt. Dat geldt vooral voor de lokale sportservicepunten, maar de breedtesportimpuls heeft ook bijgedragen aan de vorming van het Huis van de Sport in de provincie Groningen (sinds 2001 actief). Een gelijknamige instelling is in 2002 in Limburg van start gegaan.

Het is te verwachten dat de uitbreiding van de breedtesportregeling voor provincies de ontwikkeling van de provinciale ondersteuningsinfrastructuur verder zal versterken.

Verenigingsondersteuning behoort tot de zes meest voorkomende projecten in de breedtesportimpuls. In de O-meting is aangegeven dat eind jaren negentig vooral grotere bonden en grotere gemeenten actief waren op het gebied van verenigingsondersteuning. Door de breedtesportimpuls is te zien dat meer gemeenten actief zijn met verenigingsondersteuning. Bij bonden is eveneens sprake van intensivering, deels via de aangestelde "aanjagers", maar nog meer via het project Speerpuntgebieden (gefinancierd met SNS-middelen) waarin bonden en provinciale sportraden samenwerken.

Het PRINS-project richt zich op ondersteuning van het bestuurlijk en organisatorisch kader binnen sportverenigingen. In 2001 is begonnen met vijftien pilotverenigingen. PRINS heeft in dit stadium nog weinig invloed op de breedtesportimpuls. Als vanuit PRINS ervaringen zijn opgedaan kan de breedtesportimpuls in de toekomst mogelijk een rol spelen in het uitbreiden van initiatieven.

Samenwerking met andere beleidsterreinen

Samenwerking met de sector *gezondheid* komt in de impuls o.a. tot uitdrukking bij sportstimuleringsprojecten voor ouderen en gehandicapten. In 2001 is de nota Sport, Bewegen en Gezondheid uitgebracht. Het rijk wil de (potentiële) gezondheidswinst door sport en bewegen vergroten. Samenwerking tussen de sport- en gezondheidssector wordt in de toekomst zowel vanuit het sportbeleid als het gezondheidsbeleid gestimuleerd.

In 2001 is vanuit VWS een subsidieregeling (de vrijwilligersimpuls) beschikbaar gekomen ter ondersteuning van vrijwilligerswerk (in algemene zin). Deze regeling is bedoeld voor alle vrijwilligers en kan in die zin ook de relatie *sport-welzijn* versterken. De regeling heeft een looptijd tot 2004. Op de breedtesportprojecten die in 1999-2001 zijn ingediend heeft de vrijwilligersimpuls geen invloed. Een overzicht van projecten en de relaties met sport is vanuit de vrijwilligersimpuls nog niet beschikbaar.

De samenwerking tussen *sport en onderwijs* wordt vanuit onderwijs gestimuleerd doordat landelijk meer en meer scholen zich profileren met een specifiek sportaanbod of in de richting van een brede school. De brede school is een netwerk van voorzieningen in en rond een school met onderwijs, welzijn, sport en zorg rond het kind en gezin. Het rijk steunt de ontwikkelingen van de brede scholen actief, mede door aanpassing van wet- en regelgeving, ondersteuning en advisering. De rijksoverheid heeft geen specifieke regeling getroffen om gemeenten financieel te ondersteunen bij de ontwikkeling van brede scholen. Uit de gegevens die in opdracht van de ministeries van VWS en OC&W zijn verzameld over de ontwikkeling van brede scholen¹⁸, blijkt dat er in 2002 450 brede scholen zijn in Nederland (in 268 gemeenten). Dat zijn 200 scholen meer dan in 2001. Volgens het Jaarbericht 2002 is de verwachting dat er in 2010 circa 1.000 brede scholen bestaan. De actieve participatie van sportverenigingen is nog beperkt (bij circa 16% van de gemeenten met een brede school). De rol van sport in de brede school neemt volgens het Jaarbericht 2002 wel toe.

In 2001 zijn initiatieven gestart om *kinderopvang en sport* te combineren, waarbij verenigingen de accommodatie (die overdag niet benut wordt) verhuurt aan de kinderopvang en/of waarbij de vereniging bijdraagt aan het ontwikkelen en aanbieden van een sport- en spelprogramma voor de kinderopvang. Evenals het Prins-project is dit project gestart als pilot en heeft het nog geen invloed op de breedtesportimpuls.

Voor aanvang van de breedtesportimpuls was een duidelijke stijging merkbaar van *gesubsidieerde arbeid* in de sport. De inzet van gesubsidieerde arbeid werd gestimuleerd door een expertisecentrum bij LC. De impuls zelf heeft niet tot een sterke stijging geleid van gesubsidieerde werknemers (I/D-banen).

Conclusie invloed omgeving

De twee belangrijkste externe ontwikkelingen die van invloed zijn op de regeling zijn het eerder genoemde SPIN-project en de toename van brede scholen. De invloed van het SPIN-project is vooral terug te zien in het aantal lokale sportservicepunten dat via de breedtesportimpuls wordt gefinancierd (44 projecten in de eerste drie tranches). De invloed van de ontwikkeling van brede scholen is veel minder sterk. In de eerste drie tranches houden 29 projecten (zie tabel 2.1) zich bezig met naschoolse opvang en sport. Een deel van die projecten vindt expliciet plaats in het kader van een brede schoolproject, maar vaker is sprake van een zelfstandige samenwerking tussen onderwijs en sport.

¹⁸ Brede scholen in Nederland – Jaarbericht 2002.

6. SAMENVATTING EN CONCLUSIES BREEDTESPORTIMPULS 1999-2002

6.1 Inleiding

De beleidsbrief breedtesportimpuls is in 1999 aangeboden aan de Tweede Kamer. Met de breedtesportimpuls wil de rijksoverheid dat gemeenten en lokale organisaties initiatieven ontplooiën die bijdragen aan een duurzame verbetering van het lokale sportaanbod, indien mogelijk in samenwerking met andere sectoren. Tevens bevordert de breedtesportimpuls dat sportactiviteiten optimaal benut worden in het kader van andersoortige maatschappelijke projecten. Voor de uitvoering van het beleid is een rijkssubsidie beschikbaar voor gemeenten, landelijke sportorganisaties en sinds 2001 ook voor provincies.

Gemeenten en bonden kunnen tot en met 2007 een aanvraag indienen voor subsidie en voor provincies is 2004 het laatste jaar voor een aanvraag. De uitvoering bij gemeenten en bonden is maximaal zes jaar. Door middel van evaluatieonderzoek worden de resultaten van de breedtesportimpuls gevolgd. In deze 1-meting zijn de prestaties beschreven van de gemeenten die in de periode 1999-2001 een subsidie hebben gekregen (de eerste drie gemeentelijke tranches) en de bonden die in het najaar van 2000 een aanvraag hebben ingediend (de eerste tranche bonden).

Het onderzoek is uitgevoerd door middel van een groot aantal interviews met gemeenten en bonden. Verder is gebruik gemaakt van voortgangsverslagen en externe bronnen.

6.2 Vertrekpunt

Door middel van een 0-meting (VWS, 2001) is het vertrekpunt voor de breedtesportimpuls bepaald. Voor de introductie van de regeling is wat gemeenten betreft, vooral een tweedeling zichtbaar tussen enerzijds de grote(re) gemeenten en anderzijds de kleine en middelgrote gemeenten. In de regel was in kleine en middelgrote gemeenten sprake van een tamelijk eenzijdige betrokkenheid met sport, wat vooral neerkwam op het instandhouden van accommodaties en het uitvoeren van de tarieven- en subsidieverordening. In veel gemeenten was de ambtelijke formatie zeer beperkt en was geen beleid ontwikkeld en vastgelegd in een nota. In grote gemeenten waren al wel initiatieven op het gebied van verenigingsondersteuning, sportbuurtwerk of sportstimuleringsprojecten voor doelgroepen. Hoewel deze initiatieven vaak op beperkte schaal plaatsvonden, was in grote steden mede daardoor al meer sprake van samenwerkingsverbanden tussen sport en andere beleidsterreinen (welzijn en onderwijs).

De versterking van de organisatorische infrastructuur bij bonden werd voor aanvang van de breedtesportimpuls vooral ingevuld door het verzorgen van opleidingen en verenigingsondersteuning. Alleen grotere bonden hadden middelen om actieve ondersteuning te geven. Het beleidsveld waar bonden voor invoering van de breedtesportimpuls het meest intensief mee samenwerkten was het onderwijs. De invalshoek was primair gericht op toename of behoud van leden.

De samenwerking tussen bonden en gemeenten is eind jaren negentig nog zeer beperkt en weinig structureel van karakter. Voor zover er contact is, gaat dat meestal over accommodatievraagstukken.

6.3 Uitvoering regeling: middelen en proces

Veel gebruik van de regeling

De eerste constatering is dat in de eerste jaren veel gemeenten en bonden gebruik maken van de regeling. Na drie tranches bij gemeenten (1999-2001), heeft 34% van de gemeenten al een aanvraag ingediend. In 2002 hebben 43 gemeenten een aanvraag ingediend,

zodat na vier tranches 43% van de gemeenten meedoet aan de regeling (4^e tranche onder voorbehoud).

Na twee tranches bij de bonden maakt bijna de helft van de bonden gebruik van de breedtesportimpuls. Net als bij gemeenten zijn de grotere bonden sterker vertegenwoordigd in de beginfase van de breedtesportimpuls. Voor de resultaten beperkt deze tussentijdse evaluatie zich tot de eerste drie tranches van de gemeenten (1999-2001) en de eerste tranche van bonden (aanvraag najaar 2000).

Forse financiële investering in de breedtesport

Door de grote deelname is sprake van een forse financiële investering in de breedtesport. Aan de gemeenten die een aanvraag hebben ingediend in de periode 1999-2001 is bijna € 50 miljoen subsidie van VWS toegekend (input). Dit bedrag heeft betrekking op de volledige periode waarin de projecten moeten worden uitgevoerd en dat is meestal zes jaar. De regeling verplicht subsidie-ontvangers eenzelfde bedrag te investeren¹⁹, waardoor de totale investering in drie tranches neerkomt op circa € 95 miljoen (voor de gehele projectperiode). Aan de bonden die in het najaar 2000 een beroep deden op de breedtesportimpuls is ruim € 5 miljoen VWS-subsidie toegezegd voor de gehele projectperiode. De totale investering na één jaar (inclusief de bijdrage van bonden) is circa € 10 miljoen voor de duur van deze projecten.

Proces: vertraging in de opstartfase

Het blijkt dat gemeenten in hun eerste projectjaar minder uitgeven dan begroot. In het tweede projectjaar lopen de uitgaven in de pas met de begroting. De onderbesteding in het eerste projectjaar komt door vertraging in de uitvoering. In de monitor breedtesportimpuls 2001 (NISB) is gewezen op de oorzaken van de vertraging. Door bonden is in de interviews ook gewezen op vertraging bij de uitvoering.

6.4 De resultaten voor gemeenten samengevat

Bij gemeenten heeft de breedtesportimpuls in de periode 1999-2001 geleid tot de start van bijna 500 projecten, verdeeld over 169 gemeenten. Hoewel het aantal projecten groot is, blijkt dat de volgende zes projecten zeer vaak door gemeenten in hun projectaanvraag zijn opgenomen.

- 92 x sportbuurtwerk en sport en speluitleen;
- 89 x sportoriëntatie in het onderwijs (kennismaking en jeugdsportpas);
- 85 x verenigingsondersteuning (projectbasis of vaste ondersteuner);
- 84 x sportstimulering ouderen (Galm, MBvO en overige activiteiten);
- 44 x sportservicepunten;
- 37 x bewegingsconsulent.

Van de elf projectaanvragen van bonden hebben negen aanvragen betrekking op het aanstellen van zogenaamde aanjagers om de samenwerking tussen gemeenten, bonden en verenigingen te stimuleren.

¹⁹ Wanneer gemeenten gezamenlijk een aanvraag doen, is de subsidie 55% in plaats van 50%. De meeste gemeenten hebben een aanvraag zelfstandig ingediend.

6.5 Effecten van de gemeentelijke projecten

De breedtesportimpuls wil een duurzame verbetering van het lokale sportaanbod bewerkstelligen, waarbij de waarde van sport (zo mogelijk) ook wordt benut voor andere beleids-terreinen.

Vier onderdelen worden hierna belicht: de verbetering van het lokale sportaanbod, de samenwerking met andere beleidsterreinen, het aspect duurzaamheid en overige effecten.

In hoeverre sprake is van een verbetering van het lokale sportaanbod?

Om het lokale sportaanbod te versterken vraagt de beleidsbrief breedtesport meer aandacht voor voorzieningen in de woonomgeving, het verbreden van het sportaanbod naast de traditionele sportvereniging en het versterken van de ondersteuningsinfrastructuur.

Zeer veel gemeenten benutten de breedtesportimpuls om de *ondersteuningsinfrastructuur* te versterken. Het gaat dan vooral om de ondersteuningsinfrastructuur voor verenigingen. In de eerste drie tranches heeft dat geresulteerd in 44 projecten voor het inrichten van sportservicepunten en 85 projecten gericht op verenigingsondersteuning. Op basis van dit onderzoek bestaat de indruk dat deze initiatieven vooral een toegevoegde waarde hebben qua service- en dienstverlening voor verenigingen. Verder dragen ze bij aan afstemming binnen de gemeente. Er wordt echter nog (te) weinig aandacht besteed aan het inzichtelijk maken van de waarde van de dienstverlening voor het oplossen van problemen bij verenigingen.

Een ander initiatief om de lokale sportinfrastructuur te versterken is het aanstellen van bewegingsconsulenten. In de eerste drie tranches zijn in 37 projecten één of meerdere bewegingsconsulenten aangesteld. De bewegingsconsulent versterkt de sportinfrastructuur, doordat hij/zij zowel uitvoeringsgericht als coördinerend bezig is. Voorbeelden zijn het helpen van groepsleerkrachten bij het verbeteren van lessen, het begeleiden van activiteiten en het organiseren van samenwerkingsprojecten tussen sportverenigingen en scholen. Verder is een belangrijk voordeel dat de bewegingsconsulent een vast aanspreekpunt is binnen een gemeente. Dat is voor de infrastructuur beter dan wanneer men zich alleen toelegt op de uitvoering van sportstimuleringsprojecten, die per definitie een tijdelijk karakter hebben.

Het creëren van *nieuwe organisatievormen als aanvulling op het verenigingsaanbod* krijgt in de gemeentelijke aanvragen eveneens veel aandacht. Na drie tranches is te zien dat door sportbuurtwerk en sportstimuleringsprojecten (o.a. ouderen, gehandicapten) een sportaanbod wordt gecreëerd waarvan ook gebruik wordt gemaakt. In die zin beantwoordt dit aan de hoofddoelstelling van de breedtesportimpuls, namelijk het verbeteren van het lokale sportaanbod: de projecten zijn een aanvulling op het reguliere verenigingsaanbod.

Het is nog niet waarneembaar dat *buiten de projecten* nieuwe organisatievormen ontstaan waarbij de deelnemers het initiatief of de organisatie overnemen (vergelijkbaar met een sportvereniging). Door het aanbieden van een bewegingsprogramma is er wel een organisatiestructuur, maar het is vooralsnog (meestal) de gemeente die de organisatie in stand houdt (of financieel faciliteert, samen met de breedtesportimpuls) en dat maakt het in zekere zin kwetsbaar. Ook geven de projecten die gericht zijn op sportstimulering (nog) onvoldoende zicht op de doorstroming van deelnemers vanuit de projecten naar verenigingen, voorzover dat was beoogd.

De breedtesportimpuls wil het lokale sportaanbod ook verbeteren door meer aandacht te vragen voor de fysieke mogelijkheden om te sporten. De subsidie is niet bedoeld om sportaccommodaties te realiseren. Wel is het mogelijk om bijvoorbeeld voorzieningen of het beheer daarvan aan te passen waardoor de gebruiksmogelijkheden toenemen. De impuls wijst ook op aandacht voor sport- en spelruimte bij herinrichting van de openbare ruimte. Al met al blijkt dat gemeenten de impuls nog weinig gebruiken voor het creëren of versterken van de *ruimte voor sport in de buurt*.

De versterking van het lokale sportaanbod wordt in de eerste drie tranches vooral gerealiseerd door enerzijds verenigingsondersteuningsprojecten en sportservicepunten en anderzijds door het verruimen van het sportaanbod naast de traditionele vereniging via sportstimuleringsprogramma's (o.a. sportbuurtwerk, ouderen, gehandicapten).

In hoeverre is sprake van samenwerking met andere beleidsterreinen?

In de eerste drie tranches van gemeenten valt op dat de samenwerking het sterkst is met onderwijs en welzijn (sportbuurtwerk en sportstimulering van doelgroepen). Samenwerking met gezondheid en werkgelegenheid komt minder frequent voor. Met recreatie, ruimtelijke ordening, milieu of veiligheid wordt in projecten nauwelijks samengewerkt. Het is niet zo dat met alle beleidsterreinen in dezelfde mate samenwerking mogelijk is.

De breedtesportimpuls leidt vooral tot samenwerking op uitvoerend en coördinerend niveau. Het initiatief voor de samenwerking komt meestal vanuit de sport. Bij samenwerking is sport niet het enige beleidsterrein dat middelen beschikbaar stelt. Middelen worden ook vanuit andere beleidsterreinen ingezet, zoals groeps- en vakleerkrachten in het onderwijs, opbouwwerkers, jongerenwerkers, GALM- of MBvO-consulenten (welzijn) en gesubsidieerde werkgelegenheid (Sociale Zaken). Sport zorgt evenwel voor de meeste middelen. Voor andere beleidsterreinen levert de samenwerking met sport een meerwaarde door verbreding van voorzieningen op lokaal niveau, het stimuleert contacten (sociale cohesie) en het vermindert bewegingsarmoede.

In hoeverre is sprake van een duurzame verbetering?

In alle gemeentelijke projecten valt op dat de financiering is geregeld voor de duur van de subsidieperiode. De continuïteit na afloop van het project is niet gegarandeerd. Gemeenten spreken de intentie uit het project te continueren en willen de projectresultaten gebruiken bij de besluitvorming daarover. De huidige initiatieven hebben daardoor (nog) een sterk projectmatig karakter.

Een van de belangrijkste aandachtspunten voor de verdere uitvoering van breedtesportimpuls is continuering van projecten en de opgave om projecten op te nemen in regulier beleid.

Overige effecten

Hoewel niet expliciet omschreven in de beleidsbrief, maakt de gemeente als ambtelijke en bestuurlijke organisatie ook deel uit van de sportinfrastructuur. In de O-meting is geconstateerd dat veel gemeenten een zeer beperkte formatie hebben voor sport en dat een beleidsplan veelal ontbreekt. Omdat een aanvraag voor een breedtesportproject een analyse verlangt van de lokale situatie, was de verwachting dat de impuls beleidsvorming bij gemeenten stimuleert. En dat blijkt inderdaad het geval te zijn. Gebleken is dat de helft van de gemeenten in de derde tranche een sportnota heeft. In praktisch alle gevallen is de breedtesportimpuls mede de aanleiding geweest om de sportnota op te stellen of te vervangen.

6.6 Resultaten en effecten projecten bonden

De doelstelling van de breedtesportimpuls is voor bonden en gemeenten in hoofdlijnen gelijk. Er zijn wel accentverschillen. Van bonden wordt verwacht dat ze verenigingen informeren in gemeenten die nog geen breedtesportaanvraag hebben ingediend. Ook kunnen zij verenigingen ondersteunen in gemeenten die wel een breedtesportproject hebben.

Resultaat (output)

In 2000 zijn elf aanvragen gehonoreerd waarbij zeventien bonden zijn betrokken. Van de elf aanvragen richten negen zich op het aanstellen van zogenaamde aanjagers. De aanjaagfunctie betreft zowel het onderhouden van contacten met sportverenigingen als het stimuleren van samenwerkingsverbanden op lokaal niveau.

Wat is het effect van de projecten van bonden? (outcome)

De resultaten van de aanjaagprojecten zijn na één jaar nog weinig zichtbaar (outcome). De impuls heeft nog niet geleid tot meer samenwerkingsverbanden tussen gemeenten en bonden. Bovendien blijkt het ook moeilijk te zijn om verenigingen meer te betrekken bij het aanvragen en uitvoeren van breedtesportprojecten. Lopende gemeentelijke breedtesportprojecten zijn meestal "dichtgetimmerd" (er wordt vooraf een uitgewerkt plan verwacht). Daarnaast achten bonden de kans niet groot dat een initiatief van een vereniging leidt tot een breedtesportaanvraag.

De aanjagers hebben wel een meerwaarde voor de versterking van de sportinfrastructuur voor bonden en verenigingen. Zij bezoeken de verenigingen, verkleinen daarmee de afstand tussen bond en vereniging, signaleren knelpunten en kunnen verenigingen wijzen op ondersteuningsmogelijkheden.

Een belangrijk winstpunt van de breedtesportimpuls is *volgens bonden* de aandacht voor de breedtesport. Zowel gemeenten als sportbonden worden door de regeling aangezet om bewuster na te denken over breedtesportontwikkeling en de rol van sport in de (lokale) samenleving.

6.7 Eindconclusie

De eerste ervaringen met de breedtesportimpuls zijn per saldo positief. De regeling is in een kort tijdsbestek door veel gemeenten en bonden gebruikt. Van de gemeenten doet inmiddels 43% mee aan de breedtesportimpuls en van de bonden heeft circa de helft de impuls benut. Dat is gezien de presentatie van de beleidsbrief medio 1999 een prestatie. Er is in drie jaar door gemeenten, bonden, de landelijke beleidspartners en ondersteunende organisaties (NISB en provinciale sportraden) veel gedaan om uitvoering te geven aan de beleidsintenties.

De resultaten van de gemeentelijke projecten laten zien dat zij een impuls geven aan de versterking van het lokale sportaanbod. Voor aanvang van de breedtesportimpuls hield in heel veel gemeenten de betrokkenheid op bij accommodatiebeleid en het uitvoeren van de tarieven- en subsidieverordening. Door de breedtesportimpuls is het sportaanbod buiten de sportvereniging toegenomen en wordt aanzienlijk geïnvesteerd in een ondersteuningsstructuur voor met name de georganiseerde sport. In die zin is sprake van een verbreding en een verdieping van het gemeentelijk sportbeleid. De breedtesportimpuls blijkt ook beleidsvorming (op het gebied van sport) binnen gemeenten te stimuleren. Op landelijk niveau zijn de meeste projecten niet vernieuwend. Vaak gaat het om implementatie van initiatieven die voor de impuls waren gestart, denk aan GALM, JIB-projecten, SPIN, verenigingsondersteuning enzovoort. Maar lokaal gaat het vaak wel om nieuwe initiatieven. De breedtesportimpuls leidt ook tot meer samenwerking tussen sport en andere beleidsterreinen. Voor de andere beleidsterreinen levert de samenwerking met sport een meerwaarde door verbreding van voorzieningen op lokaal niveau, het stimuleert contacten (sociale cohesie) en het vermindert bewegingsarmoede. Een belangrijk aandachtspunt is de continuïteit van deze versterking, want in de financiering na afloop van de subsidie is nog niet voorzien.

Bij bonden is een groot deel van de eerste initiatieven ingezet om samenwerking tussen gemeenten en bonden te stimuleren, om verenigingen meer te betrekken bij het aanvragen en uitvoeren van de breedtesportimpuls en om contacten tussen bond en verenigingen te versterken.

Wat betreft het stimuleren van samenwerking blijkt de praktijk weerbarstig. Wel hebben de aanjagers geleid tot meer contact tussen bond en verenigingen.

6.8 Aanbevelingen

Op grond van de resultaten zijn voor de komende jaren voor gemeenten, bonden en ondersteunende organisaties de volgende aandachtspunten te benoemen.

-1- Aandacht voor continuïteit

De financiering door gemeenten beperkt zich tot de projectduur en reserveringen voor een vervolg zijn er nog niet. Op voorhand is dat ook niet mogelijk, maar daarin schuilt toch een zekere kwetsbaarheid. Om de continuïteit binnen gemeenten te realiseren is het wenselijk dat de lokale politiek aandacht houdt voor de sport en op de hoogte blijft van de voortgang van projecten. Daarvoor is het belangrijk dat de ambtelijke organisatie voldoende bezetting heeft en dat positieve resultaten veel aandacht krijgen (promotie).

-2- Bonden: meer accent op versterken sportinfrastructuur

Bij het verdere vervolg voor bonden is te overwegen om de doelstelling 'versterken van de sportinfrastructuur' meer als uitgangspunt te nemen en minder het accent te leggen op samenwerking en de aanjaagfunctie. Een goed initiatief is bijvoorbeeld dat een bond sterke verenigingen koppelt aan zwakkere verenigingen of kleine verenigingen in een regio laat samenwerken. De bond initieert de samenwerking en versterkt de infrastructuur. Er zijn ook kansen voor kennisuitwisseling. Plaatselijk zijn er initiatieven van verenigingen waar andere verenigingen in het land hun voordeel mee kunnen doen. Via een goede actuele website kunnen succesvolle initiatieven uitgewisseld worden en kunnen verenigingsbestuurders antwoord vinden op veelvoorkomende vragen. Bonden kunnen daarin ook meer samenwerken dan nu gebeurt. Wanneer bonden zich richten op versterken van verenigingen (oplossen van knelpunten), zijn verenigingen beter in staat om lokaal een rol te spelen in samenwerkingsprojecten met bijvoorbeeld onderwijs of welzijn.

Inzet van bondsmedewerkers bij de uitvoering van breedtesportprojecten (bijvoorbeeld kennismaking in het onderwijs), zoals gesuggereerd door enkele bonden in de interviews, lijkt de onderzoekers minder verstandig. De meeste bonden zijn klein en met de beschikbare middelen is het niet mogelijk de behoefte in te vullen. Puur gezien vanuit de versterking van sportinfrastructuur op lokaal niveau zou het ook beter zijn om dat te doen met sportconsulenten vanuit de gemeente of regio. Dat is efficiënter (minder reistijd) en daarmee wordt een lokale ondersteuningsstructuur opgebouwd.

-3- Prestaties relateren aan de beleidsdoelen

De uitvoering van projecten is tamelijk instrumenteel gericht. Gemeenten en bonden beschrijven de voortgang meestal op basis van de activiteiten die men uitvoert. Zo geeft men bijvoorbeeld een verantwoording van de activiteiten van een sportservicepunt (vijf themavonden, twintig verenigingen bezocht...) of men beschrijft de uitvoering van een GALM-project.

Onvoldoende wordt gekeken naar de oorspronkelijke beleidsdoelen, zoals versterking en ondersteuning van verenigingen of het creëren van een duurzaam sportaanbod naast de georganiseerde sport. Neemt men de beleidsdoelen als uitgangspunt, dan is behoefte aan inzicht in de duurzaamheid van het GALM-project en de wijze waarop het initiatief wordt voortgezet of de bijdrage van verenigingsondersteuning. Zoals de rijksoverheid een omslag maakt van instrument naar prestaties, is dezelfde omslag ook wenselijk bij gemeenten en bonden als het gaat om dienstverlening voor de sport. Dat zal efficiency en de effectiviteit (de mate waarin doelen worden gerealiseerd) ten goede komen.

-4- Richten op een beperkter aantal deelprojecten

De breedtesportimpuls leidt tot bijzonder veel projecten. Gemeentelijke aanvragen zijn soms opgebouwd uit tien of meer deelprojecten. Door een groot aantal projecten in één aanvraag te integreren zijn de middelen per deelproject beperkt. De consequentie daarvan is dat sommige projecten erg mager worden ingevuld en dat kan er toe leiden dat verwachtingen niet kunnen worden waargemaakt (bijvoorbeeld een sportservicepunt met een veel te krap budget). Te overwegen valt de middelen niet teveel te versnipperen. Liever een paar zaken goed oppakken en daar ook tijd en geld aan besteden.

-5- Open staan voor verbetering

Veel gemeenten volgen bestaande initiatieven. Deels is dat efficiënt want het voorkomt dat partijen het wiel opnieuw moeten uitvinden. Het geeft de nieuwkomer de indruk dat alles wat al loopt ook goed is. Dat is niet altijd waar. Bij sportstimulering in het onderwijs is maar een enkele gemeente die zich vooraf de vraag stelt of men de doelgroep bereikt die minder beweegt en hoe het project zo in te kleden dat die groep wel wordt bereikt en niet de jongeren die toch al sporten. Landelijke en/of provinciale ondersteuningsinstellingen kunnen gemeenten adviseren bij de opzet van hun projecten.

-6- De impuls biedt kansen voor vernieuwing

De impuls biedt de mogelijkheid voor vernieuwing. Dat gebeurt nu nog betrekkelijk weinig. Veel gemeenten volgen projecten van andere gemeenten. Vernieuwing moet natuurlijk geen doel op zich zijn. Maar het mag meer aandacht krijgen dan nu, want per slot van rekening zijn de projecten die nu het meest worden uitgevoerd ooit begonnen als experiment. Op het gebied van gezondheid kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de gemeentelijke gezondheidsplannen en de rol van sport daarbinnen.

-7- Stimuleren deelname kleinere gemeenten en bonden

Na 1 april 2002 kunnen nog 284 gemeenten – binnen vijf jaar - een aanvraag indienen (2003-2007). Dat komt neer op 50 tot 60 gemeenten per jaar. Vanaf 2001 kunnen provincies ook een breedtesportproject aanvragen. De provincies en hun ondersteuningsinstellingen kunnen daarmee de (vooral kleinere) gemeenten helpen bij het opstellen van een projectaanvraag en adviseren bij de uitvoering. In de voorlichting naar gemeenten die nog geen aanvraag hebben gedaan is het wenselijk er op te wijzen dat samenwerking zich niet beperkt tot de buurgemeenten. Men kan ook organisatorisch samenwerken bijvoorbeeld door een bewegingsconsulent in twee gemeenten aan te stellen.

Bij bonden kunnen nog 31 organisaties een aanvraag indienen binnen vijf jaar. Dat komt neer op circa zes per jaar. De belangrijkste knelpunten daarbij zijn de beperkte personele capaciteit om een aanvraag op te stellen en de geringe financiële middelen voor cofinanciering. Wat betreft het eerste kan NOC*NSF ondersteuning bieden, zoals dat ook tot dusverre is gedaan. Voor de geringe financiële armslag van kleine bonden is samenwerking misschien een optie (er hoeft niet perse samengewerkt te worden met een gelijke tak van sport, thematische samenwerking kan ook). En ook voor kleine bonden met weinig armslag en beperkte dienstverlening, is iedere impuls (groot of wat kleiner) een kans tot verbetering van de sportinfrastructuur.

Bijlage 1: Respondentenlijst

Face to face interviews onder gemeenten eerste en tweede tranche

Alkmaar	mevrouw G. de Boer
Apeldoorn	de heer G. van Kampen
Arnhem	de heer P. Hilhorst
Baarn	de heer R. Koch
Delfzijl (regio aanvraag)	de heer A. Klompstra (Huis voor de Sport Groningen)
Dordrecht	mevrouw E. Hoeijenbos
Drachten (Smallingerland) (Sportbedrijf Smallingerland)	de heer A. de Jong (gemeente), de heer J. Koehoorn
Emmeloord (Noordoostpolder)	de heer R. Bos, (Paspartoe, sociaal werk)
Enschede	mevrouw J. van Bruggen
Groningen	de heer J. Rake
Haarlemmermeer	mevrouw Geutskens, mevrouw P. van Doorn
Heerlen	de heer H. Janssen
Hilversum	de heer D. Neppelenbroek
Hoogezand-Sappermeer	zie: Delfzijl
Hoorn	de heer D. Bakker
Hunsel	zie: Weert
Laren	de heer E. van Spil
Leeuwarden	de heer G. de Jong (BV Sport Leeuwarden)
Nieuwegein	mevrouw B. Heuschen
Purmerend	de heer R. van Leij
Schiedam	de heer F. van Helden, de heer F.H. Schroeders
's-Hertogenbosch	de heer C. Groenen
Weert	mevrouw L. Sickmann
Winschoten	zie: Delfzijl
Zwolle	de heer B. Wiggers

Telefonisch interview met gemeenten derde tranche

Bellingwedde	mevrouw Mastenbroek
Boxtel	de heer F. Maas
Capelle a/d IJssel	de heer M. de Regt
Hilvarenbeek	mevrouw Doek
Houten	mevrouw M. A. Coenraats
Millingen a/d Rijn	de heer Yselie
West Maas en Waal	de heer Verheijden
Zevenaar	de heer J. Bouhuijs
Zwijndrecht	de heer P. Feelders

Telefonisch interview onder gemeenten zonder BSI of aangevraagd in april 2002

Barneveld	de heer Jansen
Blaricum	de heer G. v.d. Woude
Bunnik	de heer Bloemsma
Dronten	de heer H. van Egdom
Eemnes	mevrouw A. M. Eek
Gaasterlan-Sleat	de heer J.G. Vogelzang
Gulpen-Wittem	de heer W. Cox
Hendrik-Ido-Ambacht	mevrouw C. de Jong
Lichtenvoorde	de heer R. Janssen
Littenseradiel	mevrouw A. Bloem
Midden Drenthe	de heer G. Kamps
Mill en St Hubert	mevrouw Robbe, en de heer Duinstee

Monster	de heer van der Linden
Noordwijk	de heer A. Duindam
Obdam	de heer J. A. Wassen
Oirschot	de heer M. Leenders
Ommen	de heer R. Luimstra
Rozenburg	de heer A. Schrijver
Rucphen	de heer F. Roodkamp
Someren	de heer G. Loomans
Son en Breugel	de heer R. Huijbregts
Steenbergen	mevrouw M. Beens
Stein	de heer de Rooij
Thorn	de heer E. Janssen
Uden	mevrouw J.M. van Popering
Uitgeest	de heer P. Dubelaar
Venhuizen	mevrouw Groot
Warmond	mevrouw M. van Herwijnen
Wervershoof	de heer W. Groot

Overige geraadpleegde gemeenten en instanties (voor een specifiek thema of project)

Almelo	de heer E. Draaier (Sportbuurtwerk Almelo)
Almere	mevrouw R. Middelbos-Haan
Amersfoort	de heer J. Hardeman
Breda	de heer A. Gommeren
Delft	de heer B. van der Ende
Deventer	de heer H. Pelleboer
Dordrecht	mevrouw E. Hoeijenbos
Eindhoven	mevrouw A. Dijkstra
Hoogeveen	mevrouw F. Doorten
LNS	de heer B. de Haas
Nijmegen	de heer J. van Boxtel
NISB	mevrouw C. Daniëls
Rijksuniversiteit Groningen	mevrouw Y. Dijkstra, de heer M. de Greef
Rotterdam	de heer E. de Koning
Venlo	de heer P. van Rijn
Zoetermeer	de heer J. van Bemmelen

Face to face interviews met sportorganisaties met bsi project in 2000 (1^e tranche bonden)

Judo Bond Nederland	de heer B. van den Broek
Kon. Ned. Algemene Schermbond	de heer A. de Jong
Kon. Ned. Atletiek Unie	de heer F. Koomen
Kon. Ned. Watersport Verbond	de heer C. van Hees
Nederlandse Basketball Bond	de heer F. van der Geer
Nederlandse Bowling Federatie	de heer H. Smits
Nederlandse Tafeltennis Bond	mevrouw C. de Haij
Nederlandse Volleybal Bond	mevrouw E. Mannen

Telefonische interviews met sportorganisaties zonder bsi-project in 2000

Fed. van Klootschieters en Kogelwerpers	de heer H. Kemna
Kon. Ned. Cricket Bond	de heer A. De Lamar
Kon. Ned. Dam Bond	de heer J. Haijink
Kon. Ned. Hippische Sportbond	de heer J.A. van Roover
Kon. Ned. Zwem Bond	de heer L. Janssen Lok
Nederlandse Darts Federatie	mevrouw H. Nagtegaal
Nederlandse Golf Federatie	de heer H.L. Heyster

Nederlandse Handboog Bond	mevrouw R. van Driel
Nederlandse Jeu de Boules Bond	de heer B. Lammerts
Ned. Klim- en Bergsport Vereniging	mevrouw B. Kreijtz
Nederlandse Onderwatersportbond	mevrouw Wassing
Nederlandse Ski Vereniging	mevrouw A. Haak
Nederlandse Triathlon Bond	mevrouw C. Brouwer
Nederlandse Waterski Bond	de heer C. Lakens Douwes

Bijlage 2: Begrippenlijst

AVO	Aanvullend Voorzieningengebruik Onderzoek
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
GALM	Groninger Actief Leven Model
I/D-baan	Instroom of doorstroombaan (gesubsidieerde banen)
IOS	Interprovinciale Organisatie Sport
JIB	Jeugd in Beweging
LC	Nederlands Instituut voor Lokale Sport & Recreatie
LNS	Landelijk Netwerk Sportbuurtwerk
MBvO	Meer Bewegen voor Ouderen
NebasNSG	Nederlandse sportorganisatie voor mensen met een beperking
NISB	Nederlands Instituut voor Sport en Beweging
NKS	Nederlandse Katholieke Sportfederatie
NOC*NSF	Nederlands Olympisch Comité / Nederlandse Sport Federatie
NSG	Nederlandse sportbond voor mensen met een verstandelijke handicap
PRINS	Project Professionalisering in de Sport
RUG	Rijksuniversiteit Groningen
SCALA	Sportstimuleringsstrategie voor mensen met een chronische aandoening
SCP	Sociaal Cultureel Planbureau
SNS	Stichting de Nationale Sporttotalisator
SPIN	SPOrtIInfrastructuur Nederland
SZW	Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
VIS	Vrijwilligers in de Sport
VBTB	Van Beleidsbegroting Tot Beleidsverantwoording
VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
WVG	Wet Voorzieningen Gehandicapten

Bijlage 3 Gemeenten en het gebruik van de breedtesportimpuls na 4 tranches (1999-2002)

